Posamezni izvod 1.30 šil., mesečna naročnina 5 šilingov.

V.b.b.

SLOVENSKI vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Franjo Ogris, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XII. | Celovec, petek, 18. oktober 1957 | Štev. 42 (807)

Za leto 1958 višji državni proračun

V torek je zasedal ministrski svet, ki mu je spet predsedoval pred nedavnim oboleli zvezni kancler Raab. Preden so prišli na obravnavanje posameznih točk dnevnega reda, je minister Helmer v imenu ostalih članov vlade izrazil veselje nad tem, da je kancler spet ozdravel ter v polnem obsegu prevzel svoje vladne posle.

Med obravnavanimi vprašanji je bil največjega pomena finančni zakon, ki vsebuje državni proračun za leto 1958. Ker pa je finančni minister Kamitz že poprej vodil dolgotrajna pogajanja s posameznimi ministrstvi in je bila višina izdatkov in dohodkov določena sporazumno, je bilo obravnavanje zakona v ministrskem svetu več ali manj le formalnega značaja.

Državni proračun za leto 1958, o katerem bodo zdaj razpravljali še v parlamentu, predvideva spet tri dele: redni proračun z dohodki v višini 36.287 milijonov šilingov in 37.265 milijonov šilingov izdatkov; izredni proračun s 1707 milijonov šilingov izdatkov ter končno eventualni proračun v višini 500 milijonov šilingov za primer, da bi bili dejanski dohodki višji od predvidenih. Iz tega sledi, da znaša primanjkljaj v rednem proračunu 987 milijonov šilingov, ki se z izdatki v izrednem proračunu zviša na skupno 2694 milijonov šilingov.

Postavke v proračunu kažejo, da se bodo izdatki v vseh panogah v primerjavi z letošnjim proračunom bistveno zvišali, saj se je proračun 1958 v celoti povečal za celih 7 milijard šilingov, medtem ko pričakujejo 6 milijard šilingov več dohodkov, kot jih je bilo predvidenih za tekoče leto. Povečani izdatki gredo predvsem na račun zakonskih obveznosti iz Državne pogodbe (576 milijonov šilingov) in vojaščine, za katero bodo leta 1958 izdali 500 milijonov (skupno 2 milijardi šilingov) več kot letos. Izdatki za oskrbo vojnih žrtev se bodo zvišali za 236 milijonov, za družinske in otroške doklade za 252 milijonov, za železnice za 110 milijonov, za brezposelno zavarovanje za 87 milijonov. Izdatki socialnega ministrstva se bodo zvišali za skoraj 700 milijonov, prosvetno ministrstvo pa bo imelo na razpolago 400 milijonov več kot letos. Ta povišanja izdatkov bodo povzročila, da bo skupni primanjkljaj prihodnje leto za 1122 milijonov šilingov večji kot letos, poleg tega pa se bo eventualni proračun v primerjavi z letom 1957 znižal za 1448 milijonov šilingov.

Kakor je na eni strani razveseljivo, da bo imela država na razpolago več denarja, to na drugi strani spet pomeni, da bodo morali biti višji tudi dohodki, z drugimi besedami dajatve, davki in pristojbine. Čeprav obljubljajo za prihodnje leto spet nove davčne olajšave na področju dohodninskih davkov, je razumljivo, da bodo morali biti za toliko višji dohodki z drugih področij. Da take davčne reforme za malega človeka ne pomenijo nobenega olajšanja, se je pokazalo že letos.

Koroški spet obljubljena pomoč

Zastopniki Koroške so se ta ponedeljek pod vodstvom deželnega glavarja Wedeniga zglasili pri finančnem ministru Kamitzu, da ga ponovno opozorijo na upravičene zahteve Koroške po večjih investicijah v južnem delu dežele. Ob tej priložnosti je minister Kamitz — kakor pravi tozadevno poročilo deželne tiskovne službe — pokazal polno razumevanje za želje Koroške in obljubil, da bo v državnem proračunu 1958 predvidel 50 milijonov šilingov kot delni prispevek za izgradnjo podjunske železniške proge. Poleg tega bi bil finančni minister pripravljen, dati v specialnem primeru Koroške na razpolago sredstva potom izrednih ukrepov, seveda, če bi soglašali tudi pristojni ministri.

»Kamitz da denar za gradnjo podjunske železnice,« se glasi velik naslov na prvi strani celovške »Volkszeitung«, ko poroča o tej intervenciji na Dunaju. In tudi v tozadevnem članku daje časopis poudarka temu, da »je spet Kamitz tisti, ki pomaga z dejanji.« Vse lepo in prav, toda sredstva, s katerimi razpolaga Kamitz, niso njegova osebna last, marveč je to denar, ki ga vsi državljani plačujemo v obliki davkov in drugih dajatev. Tako je pač lahko »dajati«, ko pa iz lastnega žepa niti šilinga ne gre, saj spadajo ministrske plače med redke izjeme, ki niso obdavčene.

Stavke in demonstracije v Franciji

Kakor smo poročali že v zadnji številki, je bila konec septembra francoski vladi v skupščini izglasovana nezaupnica v zvezi s francosko alžirsko politiko, ki težko obremenjuje francosko gospodarstvo in finance. Po padcu Maunouryjeve vlade sta najprej doživela neuspeh pri sestavljanju nove vlade Guy Mollet in René Pleven, končno pa je predsednik republike Coty poveril mandat za sestavo nove vlade Pinayu. Le-ta je takoj dostavil šefom vseh strank desnice, centra in socialistov načrt svojega delovnega programa ter zahteval podporo vseh nacionalnih strank za podvojitev ukrepov za finančno in gospodarsko ozdravljenje francoskega gospodarstva.

Za razliko od predhodnih mandatarjev za sestavo nove vlade je Pinay postavil na prvo mesto bodočega programa nove vlade gospodarska in finančna vprašanja. Prav nesoglasja o bodoči finančni politiki med socialisti in neodvisnimi so bila vzrok neuspehov Pinayevih predhodnikov, ki so postavljali na prvo mesto potrebo po statutu o Alžiru in spremembo ustave.

Medtem ko se Pinay trudi za sestavo nove vlade, pa je Komunistična partija Francije kljub prepovedi organizirala po vsej deželi protestne demonstracije proti francoski kolonialni politiki in vojni v Alžiru. Istočasno pa številne stavke povzročajo v deželi pravo zmedo. Mesta so brez elektrike, promet je oviran ali pa delno povsem ustavljen, številne tovarne so zaprte ipd. Francosko ljudstvo stavka tudi zaradi naraščajočih cen. Medtem ko je francoska vlada ponudila samo 20-odstotno zvišanje plač, zahtevajo francoski sindikati zvišanje plač za 30 odstotkov.

Jugoslavija navezala diplomatske stike z Vzhodno Nemčijo

Ob nedavnem obisku poljskih državnikov v Jugoslaviji je bila prvič z jugoslovanske uradne strani priznana sedanja meja med Poljsko in Vzhodno Nemčijo, kar so v političnih krogih tolmačili na ta način, da je treba prej ali slej pričakovati tudi uradno priznanje Vzhodne Nemčije s strani Jugoslavije. V torek tega tedna pa je bilo v Beogradu objavljeno uradno sporočilo o vzpostavitvi diplomatskih odnošajev med Jugoslavijo in Vzhodno Nemčijo.

Jugoslovansko zunanje ministrstvo je v svojem komentarju k uradnemu poročilu poudarilo, da so jugoslovanski narodi življenjsko zainteresirani na tem, da se nemško vprašanje reši na demokratičen način in da zaradi njega ne nastane škoda za mir. V prvi vrsti — pravi komentar — so poklicani Nemci sami, da rešujejo vprašanje Nemčije, zato je Jugoslavija že dolgo časa poudarjala potrebo po vzpostavitvi in razvijanju stikov med obema nemškima državama. Tako stališče pa je pripeljalo tudi do sklepa, da bi koristilo mirni rešitvi nemškega vprašanja, če tretje države priznajo obe nemški državi in vzpostavijo z njima enake normalne mednarodne odnošaje. Izhajajoč iz teh ugotovitev je jugoslovanska vlada sklenila formalno priznati vlado Vzhodne Nemčije, katere obstoj je tudi že vse doslej dejansko priznavala, in z njo vzpostaviti redne diplomatske odnošaje.

O tem svojem sklepu je Jugoslavija že predhodno obvestila Zahodno Nemčijo, kjer pa je ta korak jugoslovanske vlade izzval silno strupene izpade in obdolžitve. Sploh so na Zahodu reagirali z umazano obrekovalno kampanjo, češ da je postala Jugoslavija spet satelit Sovjetske zveze. Pri tem so izrabili zlasti okolnost, da je prišlo do priznanja Vzhodne Nemčije ravno v trenutku, ko je bival sovjetski obrambni minister maršal Žukov na obisku v Jugoslaviji.

Tudi v zahodnonemških vladnih krogih je izzval ta korak jugoslovanske vlade živahno reakcijo. Najprej so zagrozili, da bodo prekinili diplomatske stike z Jugoslavijo in šele pozneje so se začeli oglašati tudi treznejši glasovi, ki so svarilno opozorili na dejstvo, da gospodarski in politični interesi silijo Zahodno Nemčijo na novo pot v stikih z Vzhodom.

Jugoslovansko-italijanski manjšinski razgovori

V začetku novembra se bo po vesteh iz diplomatskih krogov sestal v Beogradu mešani jugoslovansko-italijanski odbor, ki je bil ustanovljen v smislu določil posebnega statuta londonskega sporazuma o ureditvi tržaškega vprašanja. Na tem sestanku bo odbor razpravljal o vprašanju slovenskih šol na ozemlju Trsta in okolice ter o vprašanju italijanskih šol v okrajih Koper in Buje v Jugoslaviji. V zvezi z obravnavanjem teh vprašanj bodo na sestanku proučili tudi vprašanje jezika v šolah kakor tudi v javnosti na področju, na katerem živita obe narodnostni skupini.

S sedanjim zasedanjem bo odbor, ki je posvetovalni organ obeh vlad o vprašanjih, ki se nanašajo na zaščito jugoslovanske etnične skupine v Italiji in italijanske manjšine v Jugoslaviji, nadaljeval delo, ki ga je pričel letos spomladi v Rimu.

Za ponedeljek pa je v Rimu predviden začetek jugoslovansko-italijanskih pogajanj za sklenitev konvencije o socialnem zavarovanju.

Skupno na straži miru na Srednjem vzhodu:

Egiptovske in sirske oborožene sile varujejo meje Sirije

Turška vlada je v zadnjem času začela s koncentracijami svojih oboroženih sil na sirsko-turški meji. To dejanje je po pisanju egiptovskega tiska plod ameriške politike, ki sili Turčijo v ospredje za napad na Sirijo ter tako ogroža mir na Srednjem vzhodu. Ogroženi Siriji je takoj priskočil na pomoč Egipt. Iz uradnega poročila o tem je razvidno, da so se v nedeljo izkrcale egiptovske čete v sirskem pristanišču Latakiji, in sicer na poziv Sirije v smislu sporazuma o skupni obrambi obeh dežel. Egiptovske čete so se peljale v sirijsko pristanišče z egiptovskimi ladjami, spremljala in varovala pa so jih letala egiptovskih in sirskih oboroženih sil. Enote egiptovskih in sirskih oboroženih sil stojijo pod skupnim vrhovnim poveljstvom generalnega majorja Hakima Amerja, egiptovskega obrambnega ministra in vrhovnega poveljnika egiptovske vojske.

Razen tega je sirska vlada poslala tudi OZN protestno noto, v kateri ostro nastopa proti zbiranju turških čet na sirski meji. Mednarodno organizacijo je opozorila tudi na vedno pogostejše incidente na tej meji.

Izkrcanje egiptovskih vojaških sil v Siriji je sprožilo vrsto komentarjev po vsem svetu. Sirski listi z velikim navdušenjem komentirajo prihod egiptovskih čet in ga celo označujejo za najvažnejši dogodek v arabski zgodovini. Predsednik sirske vlade Kuatli je dejal, da je arabska enotnost edino poroštvo trajnega miru na Srednjem vzhodu. Libanonski predsednik Sami Solh je izjavil, da je vsaka akcija, ki poudarja arabsko solidarnost, lahko samo v korist vseh arabskih držav. Solh osebno izključuje možnost turškega napada na Sirijo. Sirski minister za informacije Akil je dejal, da prihod egiptovskih čet v sedanjem položaju, ko je Sirija ogrožena od vseh strani, pomeni, da hoče Egipt v primeru potrebe izpolniti prevzete obveznosti.

Ameriški uradni predstavniki ne kažejo nobene zaskrbljenosti v tej zvezi ter pripominjajo, da so ti premiki čet povsem normalni spričo obstoječega sporazuma med obema deželama. Tudi londonska vlada dogodkom ne pripisuje pretirane važnosti in meni, da prihod egiptovskih sil ne bo spremenil ravnotežja sil na Srednjem vzhodu.

Zbeganost v obrambi Zahoda

Pred štirinajstimi dnevi je zapadni svet neprijetno presenetila vest o uspešni izstrelitvi prvega umetnega satelita v Sovjetski zvezi. Zahodne sile so sicer bile prisiljene izraziti sovjetskim strokovnjakom priznanje, vendar pa se je v teh deželah s tem dnem začelo mrzlično ugibanje o najrazličnejših mednarodnih in obrambnih problemih. Do izraza je prišla celo ostra kritika malomarne obrambne politike na Zahodu ipd.

Različni problemi pa so najbolj jasno prodrli na dan na tridnevnem zasedanju posvetovalne skupščine Zahodne evropske zveze v Strassbourgu. Zasedanje je bilo koncem preteklega tedna.

Zahodni svet je bil zelo presenečen nad političnim poročilom o obrambi Zahodne evropske zveze, ki pravi, da pomeni izstrelitev sovjetskega satelita konec premoči Zahoda v modernem orožju. Nizozemski poslanec Faens je rekel, da je varnost Zahodne Evrope mogoče zagotoviti samo s političnimi prizadevanji za sporazum o razorožitvi.

Dejansko resnico je treba iskati

K vprašanju pravične uresničitve določil člena 7 Državne pogodbe smo iz vrst naših bralcev prejeli daljši članek, iz katerega objavljamo v naslednjem nekaj zelo tehtnih navedb in razmišljanj:

Pri nas je zopet na dnevnem redu vprašanje ureditve naših narodnostnih pravic. Osnutka zakona še niso objavili, toda iz dnevnega časopisja morem sklepati, da žal tudi tokrat ne gre za novo pridobitev, temveč novo omejitev narodnostnih pravic Slovencev na Koroškem. Po osnutku bi v celovškem sodišču, ki v svoj delokrog vključuje pretežno slovensko govoreče predele Zahodnih in Vzhodnih Gur, slovenščina kot drugi uradni jezik sploh ne bila upoštevana in to menda zato, ker je v okraju premalo Slovencev. Ne vem sicer, kako so prišli avtorji osnutka do takega zaključka, po vsej verietnosti so se naslanjali na uradne statistične podatke, ki so plod ne posebno metodično solidno izvedenega popisa prebivalstva iz leta 1951. Saj so na Južnem Koroškem prebivalstvo uvrščali po občevalnem jeziku v 9, zgodovinsko in filološko neutemeljenih jezikovnih skupin.

V mali slovenski vasici na Zahodnih Gurah so uvrstili slabo polovico ljudi pod »deutsch«, četrtino pod »deutsch-windisch«, četrtino pod »slovenisch-deutsch« in enega pod »slovenisch«.

Kakšno je pa dejansko stanje? Na vasi in po hišah govore ljudje izključno samo slovensko. Nemščino do neke mere abvladajo šoloobvezni otroci višjih razredov ter odrasli srednjih let, predšolski otróci ter starejši, ki s svetom doslej niso imeli stika, pa nemščine slabo ali sploh ne znajo. Le v eni štiričlanski družini, kamor se je primožila Nemka, je nemščina občevalni jezik. Ker štejejo za Nemce vse tiste, ki so vpisani pod »deutsch« in »deutsch-windisch« in tiste, ki so uvrščeni pod »slovenisch« in »slovenisch-deutsch« med Slovence, dobimo po teh podatkih občutek, da v tej še danes čisto slovenski vasi, kjer nemščine skoraj ni slišati, govori v vsakdanjem življenju tri četrtine nemško, ena četrtina naj bi pa govorila mešanico slovenščine-nemščine. Ali točneje povedano: Razen enega prebivalca čistih Slovencev sploh ni. Ne vem, kako so mogli v rezultate popisa za to slovensko vas vnesti enega samega prebivalca pod »slovenisch«, ko pa konkretno vem za primer tamošnjega vaščana, ki je od uradnega popisovalca izrecno zahteval, da vsem njegovim družinskim članom vpiše slovenščino kot občevalni jezik.

Ali morejo biti rezultati na ta način izvedenega popisa osnova za poznavanje dejanske slike o številu in razporeditvi slovenskega prebivalstva ter napotilo za pripravo zakona, ki naj zaščiti slovenske pravice na Koroškem? Saj je bila zamisel popisa v rokah takih elementov, ki ne teže za resnico in se še danes ne morejo sprijazniti z dejstvom, da je enakopravnost osnova za mirno sožitje dveh narodov na Koroškem. Sicer ne bi moglo priti do tako hudo potvorjene slike.

Menda predvideva osnutek zakona, da bomo morali z glasovanjem odločati, ali bo šola slovenska, nemška ali mešana. Ob tem seveda nastane vprašanje, če je glasovanje v tem primeru sploh umestno. Kajti zavedati se moramo, da pripada pretežna večina slovensko govorečega prebivalstva socialno revnejšim slojem, ki niso zaščiteni pred vsakovrstnimi šikanami ter bolj ali manj prikritim pritiskom. Če upoštevamo to in pa še izkušnje popisa, lahko že vnaprej pričakujemo rezultate, ki bodo ustrezali šovinističnim težnjam, saj so s svojim vplivom na zamisel osnutka za to že pogoje ustvarili, medtem ko slovensko ljudstvo, ki bi ga ta zakon moral zaščititi, za nasvet sploh niso vprašali.

Če bi na primer v južnih državah ZDA izvedli glasovanje za ureditev šolskega vprašanja, bi čisto gotovo pod vplivom ekonomskega pritiska najrazličnejših oblik bilo prisiljeno mnogo črncev glasovati za ločeno črnsko šolo, čeprav bi v dnu duše mislili drugače. Toda eno je dejanska resnica, ki jo moremo znanstveno ugotoviti, brez glasovanja, drugo je pa z glasovanji ali s popisi ustvarjen videz resnice, česar se, kakor vidimo po dogodkih v ZDA, vodilni ljudje temeljito zavedajo in so odločno sklenili po pravični poti za vsako ceno zaščititi pravico črncev.

Kdaj bodo prišli tudi v naših vodilnih dunajskih krogih do takih zaključkov? Na mnogih mestih je bilo že jasno pisano in povedano, da je bila metoda popisa za ugotavljanje občevalnega jezika na Južnem Koroškem že v naprej tako izdelana, da je lahko prišlo do rezultatov, ki uspešno služijo nacistično razpoloženim krogom. Ti se skrivajo za avstrijsko demokracijo kot primernim sredstvom za prikrivanje dejanske resnice pred odgovornimi činitelji, sicer ne bi mogli v osnutku izločiti slovenščine v celovškem sodišču. Kdo upa trditi, da po vaseh zahodnih in vzhodnih Gur v občevalnem jeziku odločno ne prevladuje slovenščina? Ali ne bi bilo bolj koristno iskati dejansko resnico, kakor umetno ustvarjati problematično pravico? Kdo verjame, da se more prostovoljno tisoče mater pri vzgoji svojih otrok v svoji hiši in svoji domovini odpovedati lastnemu jeziku in narodu?

Obseg sejemskih sporazumov med Avstrijo in Jugoslavijo

Pred kratkim sta začela veljati dva nadaljnja velesejmska kompenzacijska sporazuma, ki so jih med Avstrijo in Jugoslavijo sklenili na posameznih velesejmih v naši državi. Gre tokrat za sporazum na graškem jesenskem velesejmu v višini 7,000.000 šilingov za izvoz in prav toliko za uvoz ter za sporazum na velesejmu v Innsbrucku v obojestranski višini 6,800.000 šilingov.

Poleg teh dveh sporazumov veljata do konca tega leta še sporazum s pomladanskega velesejma v Grazu v višini 6,900.000 šilingov in sporazum s celovškega velesejma v višini 6,800.000 šilingov.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Suhe slive iz Amerike

Letošnji ameriški pridelek sliv je znašal po cenitvah 167.000 ton, iz lanskega pridelka pa imajo vskladiščenih še 46.000 ton suhih sliv. Računajo da jih bodo na domačem trgu prodali približno 126.500 ton, ostanek pa bo ostal na razpolago za izvoz. Ameriške slive na evropskih trgih bodo močno konkurirale vsem evropskim izvoznikom, predvsem pa Jugoslaviji, kjer so slive tudi letos zelo dobro obrodile. Ameriški trgovci računajo, da bodo v Evropi radi segali po ameriških suhih slivah, ker so večje in okusno ter higiensko pakirane v malih zavitkih

V Franciji bo letos malo vina

Neugodno vreme je letos zelo škodovalo vinskim trtam v Franciji. Po uradnih cenitvah bo letošnji vinski pridelek dosegel le okoli 38 milijonov hektolitrov, medtem ko je lani znašal 61 milijonov hektolitrov. V zadnjih desetih letih je povprečni pridelek vina znašal 59 milijonov hektolitrov. Zaradi vremenskih neprilik so bile to leto posebno prizadete pokrajine Champagne in Loire, kjer pridelek ne bo presegel 15 do 30 odstotkov običajne proizvodnje.

Se bo razvoj zahodnoevropskega gospodarstva ustalil?

Dočim je beležil konjunkturni razvoj zahodnoevropskega gospodarstva v zadnjih letih stalno naraščanje, se letos začenja odražati gotov nagib k ustalitvi. To je razvidno tudi iz zadnjega četrtletnega poročila, katerega je podal sekretariat evropske gospodarske komisije v Ženevi, ki ne daje le zanimivo analizo razvoja, marveč nakazuje tudi pričakovano razvojno smer v prihodnjih mesecih. Iz tega poročila namreč sledi, da sta proizvodnja in zaposlenost v Zahodni Evropi sicer naraščali tudi še v zadnjem polletju, vendar že z zmanjšano dinamiko, kot je bil to slučaj lani in prejšnja leta.

Seveda pa so razvojne težnje v posameznih državah dokaj različne, kar prihaja do izraza zlasti v različni stopnji zaposlenosti, prav tako pa tudi v različnem obsegu in poteku izvoza zadevnih držav. V nekaterih državah so in še igrajo pomembno vlogo razni protiinflacijski ukrepi, ki so posebno drastični v Franciji in tudi v Angliji.

Na drugi strani so seveda spet proizvodne panoge, ki kažejo v vseh dotičnih državah izredno podobnost razvoja. To velja zlasti za splošno težnjo po razširitvi industrijske dejavnosti na račun stanovanjske gradnje. Tudi tempo naraščanja proizvodnje v kovinski industriji je na splošno popustil in je letos skoraj povsod pod lanskoletnim povprečjem. Mezde so se letos nekoliko bolj povečale kot lani in je povečana potrošnja znatno bolj vplivala na večje povpraševanje. Pri razvoju zunanjetrgovinske izmenjave pa je značilno zlasti dejstvo, da narašča uvoz iz izvenevropskih območij bistveno hitreje kot industrijska produkcija in izvoz zahodnoevropskih dežel v zadevna območja.

Avstrijski blagovni promet skozi tržaško luko

Promet javnih skladišč tržaškega pristanišča je znašal v septembru po začasnih podatkih 291.000 ton, kar je okoli 99.000 ton več kot v lanskem septembru. V pristanišču so v septembru razložili okoli 231.000 ton blaga, med katerim so na prvem mestu premog, železova ruda in staro železo, nato žito in razno blago. Naložili pa so v pristanišču okoli 60.000 ton različnega blaga, med katerim je bilo 9000 ton magnezija, 13.000 ton lesa in 38.000 ton različnega blaga. Med posameznimi državami je imela v prvih osmih mesecih letošnjega leta največ prometa skozi tržaško pristanišče Avstrija z 1,630.000 tonami blaga. Precejšen promet je imela tudi Češkoslovaška, znašal je 92.000 ton.

Kmetijska proizvodnja v svetu narašča

Organizacija Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo je izdala poročilo, iz katerega je razvidno, da odstotek svetovnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijstvu, pada, da pa se kmetijska proizvodnja povečuje. Leta 1937 je bilo v kmetijstvu zaposleno še 63 %, leta 1950 pa le še 59 % svetovnega prebivalstva. Kmetijska proizvodnja je zlasti narasla v zahodni Evropi, nekoliko manj na Bližnjem in Daljnem vzhodu ter v Afriki, dočim so v Avstraliji in Ameriki zabeležili v tem obdobju le majhen dvig proizvodnje. Med razlogi za povečano proizvodnjo navajajo kultiviranje novih zemljiščnih površin. Cenijo, da je danes na svetu 1.370 milijonov hektarjev obdelovalne zemlje, pašniki pa zavzemajo 2.466 milijonov hektarjev. V obdobju med 1948 in 1952 je povprečen hektarski donos pšenice znašal 1.050 kilogramov, v letu 1955 pa že 1.170 kilogramov na hektar. Donos koruze na hektar je v istem obdobju porastel od 1.580 na 1.670 kilogramov. Uporaba umetnih gnojil se je po vojni podvojila, delovno silo pa je v kmetijstvu v veliki meri zamenjala mehanizacija. Skupno število traktorjev v kmetijstvu (brez Sovjetske zveze) je naraslo od 5,723.000 v obdobju 1949—1952 na 7,718.000 v letu 1955.

PO ŠIRNEM SVETU

Berlin. — Na seji vzhodnonemške vlade preteklo soboto zvečer je bil sprejet sklep o takojšnji zamenjavi vzhodnonemških bankovcev. Zamenjava starih bankovcev je bila izvedena v razmerju 1 : 1, vendar samo do 300 mark na osebo. Prebivalci Vzhodne Nemčije so lahko zamenjali denar samo v nedeljo od 12. do 22. ure. Predsednik vlade Grotewohl je dejal, da je bil ta ukrep neogibno potreben, da bi tako »zaščitili vzhodnonemško gospodarstvo pred motnjami, ki bi jih radi povzročili monopolisti in militaristi iz Zahodne Nemčije in zahodnega Berlina«.

Nikosia. — V taborišču Pili, kjer je interniranih 700 ljudi, osumljenih, da pripadajo gibanju EOKA, je izbruhnil upor, ker britanske oblasti niso dovolile enemu izmed internirancev na pogreb svojega sina. Britanske oblasti so ukinile vsa izdajanja dovoljenj za obisk tega taborišča.

New York. — Alžirska fronta nacionalne osvoboditve je v poslanici OZN obtožila Francijo, da sili madžarske begunce v tujsko legijo, ki se bojuje proti alžirskim nacionalistom. Obtožnica temelji na pričevanju 19-letnega Madžara, ki je dezertiral iz legije ter razkril nezakonite in brezobzirne metode, ki jih uporabljajo francoske oblasti, ko izkoriščajo bedo mladih beguncev, ki so zaprosili za azil.

Brighton. — Konec prejšnjega tedna je bila v Brightonu končana letna konferenca britanske Konservativne stranke. Za zaključek je govoril ministrski predsednik Macmillan, čigar izvajanja so bila tradicionalna mešanica protikomunističnih stališč na mednarodnem torišču in protilaburističnih na notranjem. Za stebre britanske zunanje politike je Macmillan označil Britansko skupnost narodov, Zapadno Evropo in ZDA.

London. — V Veliko Britanijo bo 22. oktobra prispela kitajska misija tehničnih in gospodarskih strokovnjakov. V času večtedenskega bivanja v Britaniji bo imela razgovore z britanskimi gospodarstveniki in predstavniki gospodarskih organizacij, ogledala pa si bo tudi različne znanstvene ustanove in industrijska podjetja.

Tel Aviv. — Izrael upa na povečanje ekonomske pomoči s strani ZDA. Izraelski ambasador v Washingtonu je pred kratkim razpravljal z ameriškimi funkcionarji o izraelski zahtevi po posojilu v znesku 75 milijonov dolarjev od uvozno-izvozne banke, kakor tudi o možnosti dobivanja kmetijskih presežkov in ekonomske pomoči na osnovi programa vzajemne varnosti.

Maroko. — Vodja maroške stranke Istiklal, Alal el Fasi, je pred dnevi izjavil, da bo nacionalna osvoboditev v Maroku popolna šele tedaj, ko bo osvobojena še Sahara. Naša narodna naloga ne bo končana, je dejal Alal el Fasi, dokler ne bo svobodno vse ozemlje Maroka, Senegala in Gibraltarja. Štiri petine naše zemlje je še zasužnjene; boj za osvoboditev Sahare je najboljša podpora, ki jo lahko nudimo našim alžirskim bratom.

New York. — Ameriški kongres je odobril 110,000.000 dolarjev za realizacijo načrtov za graditev umetnih satelitov. Po tem programu bodo ZDA izstrelile 13 satelitov. — Sedanji ruski umetni satelit »Sputnik« pa še vedno normalno kroži okoli Zemlje in jo obide v 96 minutah in eni sekundi, čeprav so nekatere observatorijske postaje napovedale, da se bo njegova hitrost v kratkem zmanjšala. Tudi njegove signale še vedno sprejemajo.

Tokio. — Predstavnik japonskega zunanjega ministrstva je izjavil, da bo danes odpotovala uradna japonska misija dobre volje v Etiopijo, kjer bo ostala 10 dni. Prihodnji teden pa bo odpotovala v Varšavo posebna japonska misija. V Varšavi bodo proučili vprašanja obnovitve poljsko-japonskih trgovinskih odnosov in skušali skleniti tudi trgovinski sporazum.

Pripravljajo veliki slovenski film

Pod svobodnim soncem

Največje literarno delo priljubljenega slovenskega pisatelja F. S. Finžgarja — roman iz časov starih Slovanov »Pod svobodnim soncem« — ki ga trenutno ponatiskujemo tudi v našem listu, je gotovo eden najbolj čitanih tekstov iz slovenskega pripovedništva. O tem pričajo vedno spet novi ponatisi, še bolj pa dejstvo, da je ta knjiga kljub temu na knjižnem trgu skoraj vedno razprodana v najkrajšem času.

Zato ni čuda, da se je za to snov začela zanimati tudi kinematografija. Najprej se je bavilo z načrti za izdelavo filma beograjsko filmsko podjetje UFUS, za katero je beograjski novinar Božidar Božović tudi že napisal scenarij, dočim je avtor romana dal dovoljenje, da eno beograjskih filmskih podjetij v sodelovanju s holywoodskimi producenti posname film v barvah. Zdaj pa je pravico filmizacije odkupil »Triglav-film« v Ljubljani, ki namerava posneti doslej največji jugoslovanski film.

Uresničitev tega velikega načrta seveda ne bo lahka in bo moralo podjetje Triglav-film posvetiti pripravam vso pažnjo in skrb. Najprej nameravajo povabiti nekaj strokovnjakov s področja zgodovine, ki bodo proučili običaje starih Slovanov in Bizantincev, njihov način življenja, oblačenja in vojskovanja, da bi bil ves film čimbolj resničen in prepričljiv. Šele potem se bodo posvetili drugovrstnim pripravam, ki bodo predvidoma trajale najmanj leto dni.

Tudi izbira sodelujočih igralcev bo vprašanje zase in je pričakovati, da bo trajala kaki dve leti. Pri Triglav-filmu zastopajo mnenje, da bi bilo za vloge cesarice Teodore, cesarja Justinijana, Azbada in bizantinskih veljakov najbolje pridobiti nekatere znane igralce iz zahodnoevropskih dežel. Slovanske osebe pa bodo igrali seveda domači igralci in napovedujejo, da bo posebno kritično izbran glavni junak — Iztok. Vprašanje statistov — predvsem slovanskih in bizantinskih vojakov — nameravajo rešiti na ta način, da bi za bizantinsko vojsko pridobili statiste iz Srbije in Hrvatske, za slovansko pa iz Slovenije, kar bi že na prvi pogled poudarjalo kontraste.

Zanimivo je tudi vprašanje, kdo bo film režiral. Ker en sam človek tega dela ne bi zmogel, bodo povabili več — domačih in tujih — strokovnjakov. Menijo, da bi bili za izdelavo masovnih scen najbolj primerni poljski in češki režiserji, za režijo scen na bizantinskem dvoru pa bodo morda povabili tudi kakšnega režiserja z Zahoda.

In finančno vprašanje? Domnevajo, da bo film stal kakih 300 milijonov dinarjev in je menda že zagotovljeno, da vprašanje denarja ne bo oviralo uresničevanja tega velikega načrta. V ta namen so se odločili za koprodukcijo več jugoslovanskih filmskih podjetij iz Ljubljane, Zagreba in Beograda, ni pa izključeno, da se bo kot koproducent javilo tudi še kakšno inozemsko podjetje. Sneman pa bo film na navadnem in na kinemaskopskem traku v barvah, kar bo gotovo povečalo zanimanje zanj ne samo v domačih kinodvoranah, marveč prav tako tudi med kino-publiko v raznih drugih državah.

Že ti kratki podatki o pripravah za snemanje filma »Pod svobodnim soncem« kažejo, da bo slovensko filmsko podjetje ob sodelovanju z drugimi jugoslovanskimi in morda tudi inozemskimi filmskimi strokovnjaki ter igralci ustvarilo delo, ki bo največji slovenski film in hkrati tudi največji jugoslovanski filmski podvig sploh. S tem pa bodo utrinke iz zgodovine južnoslovanskih narodov, ki mojstrsko obdelani v Finžgarjevem romanu »Pod svobodnim soncem« niso znani in priljubljeni le med slovenskimi čitatelji, marveč prav tako tudi po vsej Jugoslaviji in daleč izven njenih meja, v privlačni in zanimivi obliki lahko spoznali tudi mnogi tisoči in milijoni ljudi po vsem svetu, kar bo pomen filma le še dvignilo.

Hkrati pa bo film tudi vidno priznanje avtorju romana, kateremu bi iz vsega srca želeli, da bi doživel ta triumf in se skupno z vsemi drugimi veselil novega uspeha, ki ga bo film pomenil za njegov uspeli tekst.

Werner Berg razstavlja v Ljubljani

Moderna galerija v Ljubljani je minulo soboto na široko odprla svoje razstavne prostore znanemu in priznanemu koroškemu slikarju in grafiku Wernerju Bergu, rojenemu Nemcu in Porenja, ki pa že nad četrt stoletja živi v slovenskem okolju ob hribovitem robu naše Podjune, na Rutarjevi kmetiji pri Galiciji, ter z veliko umetniško silo in markantnimi izraznimi prijemi v barvah in lesorezih upodablja našega podeželjskega človeka pri njegovih vsakdanjih opravilih ter krajino, v kateri živi in dela.

Otvoritve razstave so se ob navzočnosti umetnika in njegove družine udeležili med številnimi gosti tudi visoki predstavniki kulturnega življenja Ljubljane, med njimi predsednik in sekretar sveta za kulturo pri vladi Slovenije Boris Kocjančič in Vlado Vodopivec, z avstrijske strani je bil navzoč generalni konzul v Zagrebu dr. Krahl, iz Koroške pa predsednik Zveze slovenskih organizacij in Slovenske prosvetne zveze dr. Franci Zwitter.

Bergovi razstavi v Ljubljani, ki obsega nad 150 oljnih slik, akvarelov in grafik iz vse dobe njegovega ustvarjanja na Koroškem, je dala Moderna galerija močan poudarek tudi z izdajo obsežnega kataloga, ki na dragocenem umetniškem papirju z deloma celostranskimi barvnimi in črnobelimi reprodukcijami 25 izbranih slik posreduje umetniško zainteresirani slovenski publiki nazoren prerez umetnikovega ustvarjanja.

Kako Ljubljana ocenjuje in ceni Bergovo umetnost, ki jo deloma pozna že iz svoječasne ljubljanske razstave koroških slikarjev, je med drugim razvidno iz besed direktorja Moderne galerije, profesorja Zorana Kržišnika, ki je v uvodu v katalog in otvoritvenem nagovoru poudaril med drugim: »Werner Berg je ustvarjalec, ki mu je kot razstavljavcu v naši sredini že vnaprej zagotovljena široka in topla simpatija. Ni zaman umetnik, ki četrt stoletja spoznava in upodablja koroške Slovence. Brž ko stopimo pred njegove slike in grafične liste, spoznamo, da nas gledajo z njih ljudje, ki so nam bližnji po videzu in čustvovanju, ki so, skratka, »naši«. In v istem trenutku občutimo tudi, da stojimo pred delom mojstra, ki je, odrekajoč se vsakemu idealiziranju, pa tudi vsakemu omalovaževanju, zadel duševnost teh kmetiških ljudi iz obmejnega ozemlja s tistim smislom za posebno in bistveno, ki je pridržan umetniku in — tujcu.«

Umetnostni recenzent dr. Stane Mikuž pa v vrednotenju Bergove razstave podčrtava njen pomen za okrepitev kulturnih stikov med dvema sosednima deželama ter prihaja do zaključka, da so nekateri Bergovi liki »po občutju silno podobni likom iz romanov našega Prežiha — saj naposled slikar in pisatelj opisujeta iste ljudi in isto zemljo.«

„Ljudska knjiga" bo stopila v življenje

Nova knjižna zbirka se obeta slovenskemu čitatelju in to zbirka, na katero že dolgo čakamo, dočim so v raznih drugih državah postale take zbirke že vsakdanji pojav. Gre namreč za zbirko žepnih romanov, ki bodo tako po vsebini kakor tudi po za vsakogar znosni ceni pritegnili čim širše kroge čitateljev in postali prava »ljudska knjiga«, kakor je Prešernova družba v Ljubljani, ki se je odločila za izdajo takih knjig, imenovala svojo novo zbirko.

Že za letos je založba obljubila prvi dve številki nove zbirke in z izbiro gradiva dokazala, da bo s temi knjigami dajala čitateljem v roke mojstrovine pisateljev preteklosti, prav tako pa tudi sodobne in — kakor bi to mogoče neverjetno zvenelo — bodoče stvaritve. O tem najbolj zgovorno priča prvi zvezek — Claus-Eigkov »Dan ničla« — ki ne posega le v neposredno sedanjost, temveč v njene najbolj smele načrte, povezane z razvojem tehnike in za vse mikavno željo po raziskovanju in osvojitvi vsemirja. Prav tako za letos pa je napovedana tudi Balzacova »Žena tridesetih let«, posrečen predstavnik literarne preteklosti.

Enako zanimiv bo izbor tudi v prihodnjih letih, saj ima Prešernova družba v načrtu natise najboljših del najrazličnejših pisateljev iz preteklosti, sedanjosti in tudi bodočnosti. V svoj program bo namreč vključevala tudi avtorje in dela, na katere bo v prihodnosti opozorila svetovna literarna kritika. Že doslej objavljeni program obeta marsikak zanimiv pogled v življenje daljnih in bližnjih dežel, poleg izrazitih romanov lahko pričakujemo tudi dobre, privlačne detektivske, pustolovske ali utopistične povesti. S tem pa bo dobri in kvalitetni literaturi tudi omogočena izvršitev njenega poslanstva, da bo našla pot do čim širših plasti čitateljev.

KULTURNE DROBTINE

Slovenska književnost na Kitajskem

Slovenska književnost vse bolj prodira v svet in se tudi uveljavlja. Tako se bodo od slej naprej tudi Kitajci lahko seznanili s slovenskimi literati v lastnem jeziku. In sicer gre tokrat za prevod v kitajščino »Izbora lirike Franceta Prešerna«, Cankarjevega »Hlapca Jerneja« in »Zbornika jugoslovanskih pripovednikov«, ki obsega nad 300 strani. V pripravi pa so še nadaljnje izdaje sedmih slovenskih avtorjev.

Otroci rišejo svoje domove

Z današnjim dnem bodo v Zagrebu zaključili zanimivo razstavo slik, ki jo je organiziral center za otroške risbe pri zvezi društev mladine v Zagrebu ob sodelovanju komisije za kulturne stike z inozemstvom. Gre namreč za razstavo otroških risb, ki obravnavajo temo »Moj dom«. Na tozadevni razpis so se odzvali otroci iz 22 držav Evrope, Azije in Amerike, ki so poslali skupno nad 20.000 risb, izmed katerih jih je komisija izbrala 430 za razstavo. Razstavljene slike dajejo zanimiv vpogled v življenje otrok po najrazličnejših deželah sveta.

Ameriški orkester v Evropi

Simfonični orkester iz Minneapolisa, ki je drugi najstarejši orkester v Združenih državah Amerike (osnovan je bil leta 1903), je na veliki turneji po Evropi. Pol stoletja je delal ta ansambel pod vodstvom slavnih dirigentov, kot sta Eugen Ormandy in Dimitri Mitropulos, zato je razumljivo, da vzbujajo njegovi kvalitetni nastopi splošno navdušenje.

Dr. MIRT ZWITTER — 40

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

S priključitvijo Južne Tirolske k Italiji je postalo posebno občutno vprašanje pripadnosti zgoraj navedenih dvanajst nemških dekanij k škofiji Trident, ki ima veliko italijansko večino. Pritožbe zaradi zapostavljanja in nevarnosti raznarodovanja po italijanskem škofijstvu v Tridentu so se množile, predvsem še proti vzgoji nemškega duhovniškega naraščaja v italijanskem semeništču v Tridentu. Sploh so Nemci načelno odklanjali pripadnost k škofiji z italijansko večino in škofom, ki govori tuj jezik in je tujec po miselnosti, tako da sploh ne more pravilno doumeti notranje svojstvenosti in čustev ljudstva, njegovih običajev itd., pa čeprav bi se trudil.

Zahteve do Cerkve

V tem smislu so naslovili dekani in župani tedanjih deset nemških dekanij tridentinske škofije na papeža Pija XI. spomenico, datirano od 15. do 19. maja 1922 s prošnjo, da se omenjene nemške dekanije ter nemški kraji ob južni jezikovni meji, ki so pripadali sosednim italijanskim dekanijam,[51]) izločijo iz tridentinske škofije ter priključijo nadškofiji Brixen. Ločitev naj se izvede čimprej in to za vse nemške kraje kot celoto.

V podkrepitev svoje prošnje navaja spomenica: Tridentinska škofija šteje skupaj 600.000 vernikov in zaradi tega škof ne more v redu vršiti predpisanih vizitacij ter potrebnega birmovanja. Zaradi razsežnosti škofije se je že pred dolgim časom morala posebna skrb za nemški del škofije izročiti posebnemu generalnemu provikarju, ki so mu morali biti dodeljeni lastni uradniki v škofijstvu, ker se morajo tudi skoraj vsi škofovski odloki objaviti tudi v nemškem besedilu, kar ne gre brez velikih stroškov denarja in izgube časa, kar vse pogosto povzroča zelo neprijetne zamude. Zaradi te dvojezičnosti je upravljanje nemškega dela škofije zelo otežkočeno in zapostavljeno, predvsem še vsled pomanjkanja duhovnikov, ki bi mogli pomagati generalnemu provikarju. Sedaj se je lotilo duhov v nemškem predelu močno vznemirjenje kot posledica dnevnih krivic in velik del ljudstva odklanja Italijane ter škof italijanske narodnosti ne more in tudi v bodoče ne bo mogel koristno vladati temu delu škofije.

Tudi v semeništču dvojezičnosti ni mogoče ustrezati brez velikih težav. Že v prošlosti je težko uspevalo ohraniti mir in vzajemnost. Po vojni narastlo odklanjanje Italijanov pri večini mladine je tako močno, da jih ni mogoče pripraviti k šolanju v tridentinskem seminarju. Zato je škof sam uvidel, da je bolje pustiti nemške semeniščnike v brixenskem seminarju. Od tedaj je možno semeniščnike večjidel vzdrževati iz zbirk vernikov, ki bi pa takoj usahnile, če bi se zbiralo za seminar v Tridentu. Tako bo tridentinski škof kmalu prisiljen, pošiljati italijanske duhovnike, ki jih ljudstvo malo spoštuje in posluša, ker se mnogi izmed njih v naših krajih niso obnašali najbolje ter so na splošno preveč prežeti z duhom pretiranega nacionalizma tako da jih je prej smatrati za služabnike vlade kot za upravitelje božjih skrivnosti. Če se bodo pošiljali taki duhovniki, kar je neizbežno, bodo mnogi mlačni katoliki se povsem oddaljili od Cerkve in cerkve bodo prazne, kakor se je to zgodilo n. pr. v nemškem delu Češke zaradi pomanjkanja domačih duhovnikov. Nato spomenica pripominja, da gre pri Italijanih večinoma za povojne priseljence, zato Nemci tudi v jezikovno mešanih krajih upravičeno zahtevajo, da ostanejo združeni z nemškim delom škofije, ne da bi večina Italijanov to odklanjala ali nasprotovala. K vsemu je v teh jezikovno mešanih krajih mnogo bolje poskrbljeno za dušno pastirstvo Italijanov, kot za Nemce, ki živijo v italijanskem delu škofije. Kjerkoli se nahajajo Italijani v upoštevanja vrednem številu, imajo ali lastne duhovnike ali pa nemški duhovniki po močeh oznanjajo božjo besedo izmenoma v nemškem ali italijanskem jeziku.

Nadalje spomenica opisuje v podkrepitev svoje zahteve številčno razmerje obeh narodnostnih skupin v posameznih prizadetih krajih na podlagi ljudskega štetja 1921.

Končno ponavlja spomenica zaključno svojo prošnjo, če Sv. stolica ne bi ugodila prošnji, da naj ostane vseh deset nemških dekanatov v celoti v sklopu tridentinske škofije ter se naj na drug boljši način poskrbi za blagor vernikov.«

(Nadaljevanje sledi)

[51]) Pripomba: To so kraji Unser Frau, Proveis, Laurein, St. Felix, Truden in Altrei, ki so prišli šele v izvajanju Pariškega sporazuma z italijanskim Ustavnim zakonom št. 5 z dne 26. februarja 1948 v sestav pokrajine Bozen.

S severne jezikovne meje . . .

Mlad partizan, ime mu je bilo Belin, je leta 1950 poslal prispevek za knjigo »Koroška v borbi«. Njegov članek nosi naslov: »V zasneženih gorah Svinjške planine«. Članek je kratek, vsega skupaj samo dve tiskani strani, vendar tako pester, da pove mnogo o težkih trenutkih, ki jih je Belin s tovariši preživljal v zimi 1944/45 ob najsevernejši jezikovni meji Koroške. Belin še živi; kje se trenutno nahaja, ne vem, vem pa, da ga bom našel in pripeljal do njegovih koroških znancev, ki ga imajo še vedno v dobrem spominu.

Ko sem pred nekaj meseci ponovno pregledoval knjigo »Koroška v borbi« in podrobno preštudiral omenjeni članek, sem sklenil, da poiščem tisti usodni kraj, katerega omenja tovariš Belin samo v enem odstavku petih vrstic.

Že decembra 1944 smo zvedeli strašno novico. Še ko sem bil v Svinjški planini, je bilo rečeno: Belinova četa je popolnoma razbita. Koliko je bilo ubitih, ranjenih ali ujetih, vse to smo samo približno slutili. Belin sam pa nam v svojem članku pove, da je padlo osem tovarišev, več pa jih je bilo ranjenih. Pravi tudi, da so bili v prvem nastopajočem mrazu v bližini Galinberga obkoljeni od SS-ovcev in da jim je v hudi borbi uspelo prebiti obroč. Zdravil se je s še enim tovarišem, ki je bil tudi ranjen, pri nekem revnem vendar poštenem kmetu z imenom Kuhling.

Dholica

To pa je bilo tudi vse, kar smo doslej vedeli o usodi junaške Belinove čete. Kje je kraj borb, kje so pokopani padli borci? To so bila vprašanja, ki so ostala dolga leta nepojasnjena.

Pred meseci mi je pravil moj dobri tovariš, ki je v službi nekje pri Trgu, da se domačini še vedno spominjajo tamkajšnje partizanske borbe. Z njim sem se 1. septembra podal v gozd, da poiščeva usodno bojišče. Tamkajšnje ljudstvo tudi govori, da ležijo še danes razmetane kosti padlih partizanov, ker so SS-ovci odnesli takrat samo trupli dveh, ki sta padla iz njihovih vrst, padle partizane pa so pustili ležati nepokopane.

Po večurnem iskanju sva našla usodni kraj. Prestreljene smreke in tudi najdene kosti so bile dokaz, da se nahajava na tistem mestu, ki ga Belin imenuje: v bližini Galinberga. Preiskala sva velik del gozdnega področja, vendar sva našla samo eno kost. Iz tega sva sklepala, da so ostala trupla padlih partizanov pometali SS-ovci v tam nahajajoče se globoke skalnate luknje, v katere pa nisva mogla prodreti.

Bojišče se nahaja na severni strani Golinja (nemško: Hoher Galin) med vasmi Št. Jernej in Šmiklavž na področju Trga in Blatograda. To je bilo prvo odkritje.

Drugič sem se podal na odkritje tega bojišča 27. septembra. Po specialki pelje pot sledeče: Töschling — Št. Martin na Dholici — Toporje. V Toporjah, vasi severno Vrbskega jezera, govorijo še slovensko. Pri najvišjem kmetu pd. Vahovniku sem našel na njivi družino, ki je kopala krompir; med seboj so se pogovarjali slovensko. V tem delu Koroške sem bil prvič in še nisem vedel za pot v Toporje. Ko sem pri neki hiši vprašal otroke, kje vodi pot na Golinje, mi je najstarejša deklica odgovorila: »Oben sind zwei Wege. Der obere ist der richtige, der untere aber führt auf die deutsche Seite.« Torej je na tej strani slovensko, na oni, severni, pa nemško. Tudi kmet (Vahovnik) sam trdi, da je Slovenec, a žena da je iz nemškega kraja. Tudi gostilničarka v Št. Martinu na Dholici je na moje vprašanje, če še kdo zna slovensko v tem kraju, prostodušno odgovorila, da tukaj vse do »nemške meje« govori slovensko.

Kmet Vahovnik mi je mnogo pomagal pri razkrivanju zagonetke okoli Belinovega bojišča in usode njegovih borcev. V petek sem ga prvič obiskal. Ker so bili vsi pri delu na njivi in jih nisem maral motiti, sva se domenila, da greva naslednjo nedeljo na Golinje, da mi pokaže, kje je našel trupla padlih partizanov. Ta kmet, ki je bil kot invalid skoraj vso vojno doma, je namreč našel pet trupel padlih partizanov in potem tudi uredil, da so bili spomladi 1945 dostojno prekopani. Torej izmed 8 padlih trije niso bili pokopani in se njih kosti še danes nahajajo nekje v skalnatih lijakih, ki jim pravijo Wolfsgruben.

Ko sva se z novim znancem podala v nedeljo zjutraj v gozd, sva kmalu prišla do mesta, kjer je našel mrtve partizane. V gori je studenec, ki se imenuje Volovji studenec (Ochsenquelle). Ta studenec je približno 400 m proti jugu od mesta, kjer so padli prvi borci Belinove čete. Vahovnik mi je točno razložil, na katerem mestu se je odigrala borba, namreč na meji dveh kmečkih gozdnih parcel: Feidlitscha in Burgerja iz Št. Martina na Dholici. Dočim se Volovji studenec nahaja na ravnem slemenu Golinja, bolje povedano hriba, ki je visok 904 m, je na severnem pobočju, ki gleda proti Šmiklavžu, zopet neki studenec, ki mu pravijo Zlata voda (Goldenes Wasser). Torej se nahaja to bojišče točno med prvim in drugim studencem, med Volovjim studencem in Zlato vodo.

Prebivalstvo severne, nemške strani Golinja (domačini na južni strani mu pravijo Holinje) imenuje kraj, kjer se je vršila težka borba Belinove čete, Wolfsgruben, dočim imenujejo južni kmetje ta predel Zadnjo goro (der Hintere Berg).

Kraj bojišča je zelo strm in skalnat predel severnega hriba. Četa, ki je po trditvi Vahovnika štela 40 mož, je bila raztegnjena po tem strmem skalnatem pobočju, kajti kraj, kjer je našel Vahovnik prva trupla, je kakih 200 m više od mesta, kjer sem našel zanesljive sledove pred štirimi tedni.

Četa se je nahajala na predvečer borbe — bila je prva nedelja po Vseh svetih 1944 — pri kmetu Wobele v Slovenji gori. O tem mi je pripovedoval kmet Wobele sam in je iz tega sklepati, da se je borba vršila v ponedeljek 8. novembra 1944, česar se Belin očitno ne spominja več točno, ker pravi samo: »v prvem nastopajočem mrazu«.

Torej je bila četa v nedeljo pri kmetu Wobele, v ponedeljek je imela borbo in v sredo sta prišla h kmetu Vahovniku dva izmučena in sestradana partizana. Vahovnik jima je postregel s kruhom in sirom. Partizana sta bila po kmetovi domnevi iz štaba, ker je eden imel v roki specialko in bil oborožen z brzostrelko. Verjetno sta bila to Belin in Weniger. Vprašala sta Vahovnika za smer proti Blatogradu.

Ko mi je Vahovnik to povedal sem mu prebral iz knjige »Koroška v borbi« odstavek Belinovega članka, ki se nanaša na nekega kmeta Kuhlinga. Vahovnik se je spomnil, da mu je nekoč po vojni neki Griesser pripovedoval, da je imel več kakor osem dni v oskrbi dva ranjena partizana. Prav tako se je tudi spomnil, da se pri hiši pravi pri Kuhlingu in da je hiša pod Blatogradom v bližini Celovca.

Torej zopet novo odkritje.

Že čez tri dni sem se peljal proti Blatogradu, da poiščem družino, ki je toliko dobrega storila ranjenim partizanskim borcem. Belin piše o tej hiši naslednje:

»S še enim tovarišem sva morala v tistih dneh ostati pri nekem revnem, vendar poštenem kmetu, ki je z dušo in srcem podpiral osvobodilno gibanje. Zmrznile so nama namreč noge. Štirinajst dni nisva mogla vstati in ves čas sva uživala izredno gostoljubje te družine. Kmet se je pisal Kuhling in je bil izredno pošten in zanesljiv človek. Prav tako tudi njegova žena in hčerka. Ko sem prej nekoč prišel k njim s četo, mi je žena dejala. Belin, če boš kedaj ranjen ali bolan, pridi k nam. Ko sva hotela oditi, naju Kuhlingova mama skoraj ni hotela pustiti, češ v Svinjški planini je hajka. Težko nama je bilo, ko smo se ločili.«

O mojem srečanju s to dobro družino pa hočem bralcem našega lista citirati iz mojega dnevnika:

Sreda, 2. 10. 1957. Našel sem družino, ki je v začetku novembra 1944 oskrbovala ranjena tovariša Belina in Wenigerja. Spoznal sem vse tri, katere omenja Belin pod imenom Kuhling v svojem članku v knjigi »Koroška v borbi« na strani 140. Pri hiši se pravi po domačem pri Kuhlingu. Materi je ime Ana, očetu pa Jožef. Hiša je par sto metrov nad cesto Celovec-Blatograd levo med progo in gozdom.

Ko sem stopil v hišo, sem našel ženo v postelji bolano. Na obeh straneh sta ob njej ležala otroka njene rejenke Erne Fleiss, stara štiri in devet let. Erna je omenjena hčerka v Belinovem članku. Mati Ana jo je posvojila, ko ji je bilo komaj 4 mesece, ker jo je hotela njena mati dobesedno zavreči. Mati Ana je bila zelo vesela, ko sem rekel, da prinašam pozdrave od Belina. Predstavil sem se ji in se ji zahvalil, ker je tako pridno podpirala partizane. Oba sva bila ganjena do solz. »Den Belin möchte ich abhalsen und abbusseln, wenn er noch einmal kommen möchte,« je v presledkih izjecljala, medtem ko je požirala solze. Danes je stara petinšestdeset let, njen mož Jožef pa je osem let mlajši od nje in poleg kmetovanja dela tudi kot drvar. Videl sem v značajih vseh treh, matere, očeta in hčerke, da dobesedno drži, kar o njih piše Belin.

Ko sem materi Ani iz knjige »Koroška v borbi« prevedel v nemščino odstavek, ki se tiče nje, je dejala (v nemščini): Kakšna škoda, da ne znam slovensko brati. Tako rada bi brala slovenske knjige. Moja mati je bila vendar tudi Slovenka, toda jaz ne znam več nobene besede. Človek se počuti le še polovičnega, ko pride malo na drugo stran Celovca, ker tam znajo vsi oba jezika. Kako je vam lahko — je nadaljevala — ko znate oba jezika. Tudi mojemu možu je večkrat žal, kadar pride od dela na južni strani Koroške, ker slovenskih drvarjev, med katerimi dela, ne more razumeti. Na Koroškem si pač le polovičen človek, če ne znaš tudi slovensko, je večkrat ponovila ta dobra koroška mamica.

Oče Jožef pa je pripovedoval, da je tisto noč, ko sta odhajala Belin in Weniger, šel daleč z njima in kazal pot proti Svincu, kamor sta bila namenjena.

Oba sta tudi pravila, da je bilo pred petdesetimi leti v tem kraju še vse slovensko in da se je tudi ime vasi Neschka (Nežka) ohranilo iz tistih časov.

Mati Ana se še dobro spominja, kako težko je bilo takrat, ko je stregla partizanom. Spominja se celo imen nekaterih borcev in tudi to, kako je bila v skrbeh zaradi neke ženske, ki jo je imela v stanovanju. Na vsak način je morala skrivati pred njo, ker bi le-ta takoj izdala nacistični policiji, če bi slutila, kaj počenja mati Ana. Njena rejenka Erna pa je bila vsa drugačna — pripoveduje — ona je zelo dober človek. Mnogo mi je že storila dobrega in tudi partizanom, zelo jo imam rada, pravi mati Ana.

Ko sem se poslavljal od dobre koroške družine, sem jim moral obljubiti, da pripeljem Belina, očetu pa še posebej, da bom prinesel s seboj specialko, da bova zaznamovala pot, katero je hodil s partizani tisto noč, ko so odšli proti Svinjški planini.

Naslednjega dne sem šel v Št. Martin na Dholici, da obiščem grobišče padlih borcev iz Belinove čete. Na pokopališču v Št. Martinu je pokopanih pet partizanov. Imajo lep nagrobni kamen, vendar še nisem mogel točno ugotoviti, kdo jim ga je postavil. Kamen je visok 1,60 m in iz marmora, na njem pa piše: Hier ruhen fünf unbekannte Freiheitskämpfer, zwei Frauen und drei Männer, die fern ihrer Heimat im November 1944 für Österreichs Befreiung am Galinberg von Faschistenhand ermordet wurden.

To bi bil kratek opis, kako sem našel bojišče Belinove čete, grobišče padlih partizanov in pa več dobrih družin, ki so z dušo in telesom podpirale partizane, ker so se zavedale in se še danes zavedajo, da smo bili partizani edini v teh krajih, ki smo se uprli, ne glede na lastne žrtve, napadalcu na avstrijsko republiko, nemškemu fašizmu.

Partizansko grobišče v Št. Martinu

Ti ljudje severno Celovca in Vrbskega jezera na meji dveh jezikov, slovenskega in nemškega, občutijo potrebo po dobrem sožitju obeh narodov na Koroškem, ki pa je možno le ob medsebojnem spoštovanju.

Prušnik Karl

Potujoči kino SPZ predvaja

od sobote, 19. oktobra, do četrtka, 24. oktobra 1957 film:

»PUCCINI«

v soboto, **19. oktobra** ob 20. uri **na Radišah** v farni dvorani;
v nedeljo, **20. oktobra** ob 15. uri **na Beli** pri Sorgerju;
v nedeljo, **20. oktobra** ob 20. uri **v Globasnici** pri Šoštarju;
v torek, **22. oktobra** ob 20. uri **v Ledincah** pri Rauschu;
v sredo, **23. oktobra** ob 20. uri **v Št. Primožu** pri Voglu;
v četrtek, **24. oktobra** ob 20. uri **v Bilčovsu** pri Miklavžu.

Film je za mladino prepovedan!

KOLEDAR

Petek, 18. oktober: Luka
Sobota, 19. oktober: Peter Alk.
Nedelja, 20. oktober: Janez K.
Ponedeljek, 21. oktober: Uršula
Torek, 22. oktober: Kordula
Sreda, 23. oktober: Severin
Četrtek, 24. oktober: Rafael

SLAVNI PODVIGI

Preko himalajskih prelazov vodijo lepe ceste

Tibet je veljal vse do današnjih dni za skrivnostno deželo. Velik je nad milijon kvadratnih kilometrov, nahaja pa se za Himalajo, najvišjim pogorjem sveta. Njegova prestolnica in sedež Dalaj Lame pa je veljal za nedosegljiv kraj. Le posamezni raziskovalci in novinarji so imeli po prvi svetovni vojni priložnost, da so obiskali Tibet. Ti so obvestili svet o svojih vtisih. Vse do pred kratkim so bile edino prometno sredstvo na tej »strehi sveta« kamele in mule.

Danes ta jugozapadni del Ljudske republike Kitajske sekajo avtomobilske ceste. V načrtu imajo graditev štirih velikih avtomobilskih cest, od katerih sta dve že zgrajeni: cesta Sikang — Tibet in cesta Cinghai — Tibet. Ti dve cesti povezujeta tibetsko prestolnico z mestom Laano v provinci Sikang. Izhodišče vseh cest je v Lasi, na trgu pred palačo Potala, v kateri prebiva vrhovni duhovnik lamaizma. Gradnja tibetskih cest ima razen gospodarskih tudi politične in strateške razloge.

2255 kilometrov dolgo cesto Sikang — Tibet so pričeli gaditi leta 1950. Leto dni pozneje so pričeli graditi drugo cesto od Lase do Sininga, ki je dolga 2100 kilometrov. Tibetske ceste vzbujajo pozornost in občudovanje ne samo zaradi svoje dolžine, temveč tudi zaradi načina, kako jih gradijo; saj potekajo v povrečni višini 4000 metrov nad morjem, prebijajo pa se skozi labirint divjih planin, strmih sten in globokih prepadov. Edini gradbeni pripomoček so lopata, motika, kramp in navor. To dovolj govori o brezprimerni požrtvovalnosti in navdušenju kitajskih graditeljev, ki jim ni noben primer pretežak. O modernih strojih, kakor so bagri, buldožerji, pnevmatična kladiva itd., tu še ni sledu. Vse te stroje nadomestujejo edino roke. Zato bo gradnja teh cest prav gotovo prišla v zgodovino našega časa, saj bi tudi takrat, če bi te ceste gradili z najmodernejšimi stroji, veljal ta podvig za edinstvenega.

Točno število graditeljev ni znano, verjetno ga tudi ne pozna nihče. Kitajski poznavalci cenijo, da jih je najmanj 450.000, torej skoraj pol milijona ljudi. Najtežja dela opravljajo specialne inženirske in tehnične enote ter delovne brigade kitajske armade. Ostala dela opravljajo pripadniki vseh narodnosti, ki sestavljajo prebivalstvo Kitajske.

Vremenske razmere nimajo skoraj nobenega vpliva na tempo gradnje. Čeprav zapade 4 metre snega, čeprav se živo srebro v toplomerih spusti pod 20 do 30 stopinj Celzija pod ničlo, čeprav divjajo viharji in čeprav šiba deževje, čeprav je razlika med dnevno in nočno temperaturo tudi do 30 stopinj Celzija in čeprav sonce neusmiljeno pripeka, dela pri gradnji tibetskih cest uspešno napredujejo.

Pred dvema letoma sta bili izročeni prometu prvi dve avtomobilski cesti, ki vodita čez 230 mostov in skozi 3000 predorov. Dela so trajala točno 1216 dni ali približno 40 mesecev.

Po teh dveh neskončno dolgih cestah vozi sedaj dnevno 1200 avtomobilov. Vožnja od Laana do Lase in od Lase do Sininga traja točno enajst dni, seveda le, če je pri avtomobilu vse v redu. Za potovanje od glavnega trga v Lasi do »nebeških vrat« v Pekingu pa so potrebni trije tedni. Na vseh odsekih magistral je predpisana vožnja v koloni, da bi si šoferji v primeru potrebe lahko priskočili na pomoč. Oprema za taka potovanja pa ne vsebuje samo živil in krznenih oblačil, temveč tudi šotore, spalne vreče, maske s kisikom, pogonsko gorivo in vsakovrstno orodje. Vedno znova se namreč dogaja, da plazovi in hudourniki zaustavijo promet. Včasih zaustavijo avtomobile tudi divje zveri — volkovi, medvedje in orli. Zelo nevaren je tudi redki višinski zrak, ki silno otežkoča dihanje.

Za najteže prehodni del teh cest velja gorski prelaz Čueherh na cesti Sikang — Tibet. Tu doseže cesta višino 5470 m nad morjem, nje divje planinske serpentine pa zahtevajo pravo umetnost v ravnanju s krmilom in zavorami. Potniki, ki se peljejo preko Čueherha, dosežejo točko, ki je za 675 metrov višja od Mont Blanca — najvišjega vrha Evrope. Suhi in redki planinski zrak bi v tej višini uničil kožo na obrazu in rokah tistih potnikov, ki se ne bi skrbno oblekli in se dovolj namazali s posebnimi kremami.

Tudi pripravljanje jedi je velik problem, ker je temperatura, pri kateri voda zavre, na takšni višini zelo nizka. Riža in suhega mesa na primer sploh ni mogoče skuhati. Ker voda tako naglo zavre, so šoferji prisiljeni pogosto ustaviti svoja vozila, če nočejo, da bi se jim hladilniki in motorji prehitro pokvarili.

Kljub vsem tem težavam pa avtomobilske kolone točno prihajajo na svoj cilj.

Nekaj zanimivih podatkov o palači OZN v New Yorku

Palača Organizacije združenih narodov v New Yorku ni samo središče mednarodnega dogajanja, marveč predstavlja za New York tudi turistično zanimivost. Proti vstopnini enega dolarja si palačo dnevno ogleda okoli 1000 ljudi. Med rednimi zasedanji, zlasti v prvih dneh, so za publiko rezervirane galerije, ki jih zasedejo obiskovalci iz vseh delov sveta. Nekateri se zanimajo za zasedanje, Newyorčanke pa si s posebnim zanimanjem ogledujejo najrazličnejše noše, saj so v tem poslopju med zasedanjem zbrani zastopniki od vsepovsod.

Palača OZN je visoka marmornata stavba z množico zelenkastih oken. Ima 39 nadstropij, gradbeni stroški pa so nanesli 68 milijonov dolarjev. V njej je dovolj prostora za 3000 nameščencev, zraven pa so dvorane za zasedanja Generalne skupščine in raznih svetov. Pod zemljo je garaža, ki je v njej prostora za 1500 motornih vozil, desno od palače pa so zgradili sedemnadstropno knjižnico.

Ko so se Američani odločili za graditev palače OZN — to je bilo sredi leta 1946 — so se potegovale za sedež mednarodne organizacije razna ameriška mesta, na primer Boston, San Francisco in Philadelphia, na New York pa sprva sploh niso mislili. V zadnjem trenutku je John Rockefeller podaril OZN parcelo na Manhattanu, kjer so potem palačo tudi zgradili. Newyorška mestna občina je poskrbela za potrebne komunalne naprave.

Iz zgodovine je znano, da je bila na kraju, kjer stoji zdaj palača OZN, pred 320 leti tobačna plantaža. Bivši sekretar OZN Trygve Lie je imenoval arhitekta Harrisona za vodjo projektantskih del, z njim pa so sodelovali arhitekti iz desetih dežel. Štiri leta so gradila poslopje OZN štiri newyorška podjetja, ki so montirala v palači vse sodobne tehnične naprave.

V telefonski centrali palače OZN je nameščenih 20 nameščencev, ki v petih uradnih jezikih (ruščini, kitajščini, angleščini, francoščini in španščini) — odgovarjajo na vsa telefonična vprašanja od zunaj. V poslopju dela 2300 strojepisk, ki znajo skupno 15 jezikov.

Na hodnikih palače je razprostrtih skupno 24 kilometrov preprog. Radijski program oddajajo v 27 jezikih, pri OZN pa je akreditiranih 300 časopisnih in radijskih poročevalcev. V palači je vedno 128 fotoreporterjev in 145 snemalcev filmskih tednikov in televizijskih oddaj.

Nameščenci v palači OZN veljajo za mednarodne nameščence in so prišli z vseh koncev sveta. Vodi jih generalni sekretar, ki je glavni upravni nameščenec. Vse oznake na vratih so v francoščini in angleščini ki veljata za »delovna jezika« te organizacije. Knjižnica OZN razpolaga že z 200.000 knjigami, publikacijami in listinami. Po posebnem sporazumu med ZDA in OZN je dobila palača posebno imuniteto, vendar v nekaterih primerih veljajo v njej določila newyorške mestne uprave.

Brez pilota je varneje

Neko ameriško reaktivno lovsko letalo je v bližini floridske obale sedemkrat zapovrstjo pristalo na krovu letalonosilke, ne da bi pilot mignil s prstom. Nasprotno, pilot je držal roke nad glavo, ker je pet kilometrov pred pristankom vključil avtomatično krmilo. Avtomat, ki je zasnovan na elektronskih reakcijah, baje odstranjuje vse ovire, ki nastajajo pri pristajanju letala v megli. Najpomembnejši sestavni del tega avtomata je radarska naprava, ki usmerja letalo, avtomat pa deluje vse do trenutka, ko se letalska kolesa ustavijo na tleh. Pristajanje je v letalstvu že vedno povzročalo precejšnje težkoče. Sodobna tehnika pa tudi ovire te vrste uspešno premaguje in dosega čudovite uspehe.

Ali že veste . . .

. . . da ima Francija največ muzejev v Evropi, namreč 1011. Za njo pridejo Italija z 839, Velika Britanija s 698 in Zahodna Nemčija s 610 muzeji.

. . . da so našli človeško okostje staro približno 80.000 let? Na arheološkem kongresu v Pekingu je poročal antropolog Vo Ju Kang, da je pripadalo človeško okostje, ki so ga našli v Cejadu, 50-letni ženski, ki je živela pred približno 80.000 leti. V tem primeru je torej šlo za najstarejši znani človeški fosil.

. . . da se pomakne zemlja v eni uri 1776 km okoli sonca, da pade ravnotako v eni uri na zemljo 400.000 zvezdnih utrinkov in meteorjev, da umre v eni uri 4600 ljudi in se jih rodi 5400 ter da potuje v eni uri po vsem svetu po poštnem omrežju 1114 milijonov poštnih pošiljk z znamkami v vrednosti več milijard šilingov.

. . . da je po podatkih francoskega državnega inštituta za statistiko umrlo lani v Franciji zaradi alkohola okoli 17.500 ljudi, za tuberkulozo pa le 12.700 ljudi. Leta 1946 je umrlo v Franciji zaradi alkohola 481 ljudi, torej 1,2 na 100.000 prebivalcev, lani pa že 14, kar prav gotovo narekuje nujnost, da je proti alkoholizmu treba nekaj ukreniti.

. . . da je najtanjšo žico izdelala zahodnonemška tvrdka »Osram«. Žica ima premer dve tisočinki milimetra in je torej 25 takih žic skupaj tako debelih kot človeški las.

. . . da je tehnološki inštitut v Masachsettsu izdelal prvo atomsko uro, ki bo praktično uporabljiva. Ta ura tehta 225 kg in stane okoli 17,5 milijona dolarjev.

. . . da velja Radio City Music Hall za največje gledališče na svetu. Ima nekaj nad 6200 sedežev, predstave pa si ogleda v tej dvorani na leto okoli osem milijonov ljudi.

F. S. FINŽGAR

POD SVOBODNIM SONCEM

DRUGA KNJIGA — POVEST DAVNIH DEDOV

42

Starec se je zvil na travi v klobko, zaril prste skozi dolgo brado in ječal, da se je stresalo upognjeno telo.

Ljubinica je dvignila starčevo glavo v svoje naročje, poljubljala njegovo čelo in gladila z mehko dlanjo bele očetove kodre. Velegost in Bojan sta pokleknila k starosti in z modrimi besedami tolažila grenko bridkost v njegovi duši.

Tedaj pa je doli v soteski zagledal truden potnik Tunjušev vihrajoči plašč, ki je plahutal za bežečim konjem. Zona je izpreletela potnika, kri se mu je strdila v žilah.

Padel je v visoko travo in se po trebuhu plazil v gosto grmovje.

»Bogovi, bogovi!« je šepetal. »Pet jagnjet, debelih in mastnih tebi, Svetovit, če me prikriješ. Pet — usliši me in odvrni Morano!«

Tunjuš je vihral sklonjen na konjskem vratu, kakor bi ga tirali vedomci, in potnika ni opazil. Od srda so mu zakrvavele oči, zaripelo lice. Škripajoč z zobmi je ponavljal prisego, katero je bil prisegel na zlato krsto Atilovo in na njegovo najlepšo ženo Kerko tedaj, ko se mu je izmaličil napad na Epafrodita radi Slovenov Radovana in Iztoka. »Teče, že teče kri! Pa mora še v večjih potokih — tudi zaradi nje!«

»Kakor hudič — krščanski,« je zašepetal potnik, ko se je drevil mimo njega Hun. Oddahnil se je in zlezel iz grma ter naglo ubral pot proti gradišču.

Prihajal je potnik Radovan iz Bizanca, da bi izročil pozdrave očetu Svarunu od sina Iztoka.

DRUGO POGLAVJE

Nad Bizancem je noč. Zvezde na gosto, nebo blizu. S forov so odšli zadnji igralci. Hladen mir povsod. Le iz tabern ob Zlatem rogu blizu Kampa še doni krik in petje, strune in bobenčki. Toda Kamp je daleč, ob Zlatem rogu je pusto. Patricijev po zlatih palačah ne moti hrup pijanih vojakov in proletarcev. Vsa okna spe.

V carski palači pa bedi veliko okno. Železni Upravda ne pozna pokoja.

Sam, brez tajnika, je zakopan v grmade aktov in zapisnikov. Od vseh koncev cesarstva se stekajo pergamentni svaljki in z njimi dežujejo milijoni v prazno blagajno, odkar je vdahnila Modrost veliki despojni duhovito misel: svila — monopol!

Upravda je pričel najprvo razgrinjati zapisnike o bizantinskih trgovcih. Vse večje in odličnejše je poznal osebno ali vsaj po imenu. Zgražal se je, ko je bral vrednostne številke. Da je toliko bogastva samo v Bizancu vtkanega in zapredenega v svilo, se mu še sanjalo ni. Trgovci, o katerih je sodil, da so berači, reveži, ki so hodili peš in ob vojski tarnali, da niti davka ne zmorejo, ti hinavci so morali izročiti kvestorjem ogromno bogastvo v državno blagajno. Justinijanu je bilo lice vedro, iz oči mu je sijala radost. Kadar koli je očaran obstal pri velikih številkah, vselej se je ozrl skozi okno na stavbo kupole Hagije Sofije in zamrmral zahvalo Bogu, da je po njegovi ženi, veliki despojni, tako poskrbel za dragoceno stavbo.

Hipoma pa se zmrači despotu lice: Pred njim je bil majhen zapisnik, ki je nosil naslov: Trgovec Epafrodit. Nobene številke, nič o svili, nič bogastva. Suha izjava kvestorjeva: »Epafrodit opustil trgovino s svilo. Vse preiskano, vse prazno. Statve so razdejane, niti zapredka niti krpice svile ni več pri njem.«

Epafrodit, najbogatejši, po vsem carstvu hvaljeni bogataš, najuglednejši trgovec s svilo ni dal ničesar, ni izročil carski blagajni niti kosmiča. Ni mogoče, tu tiči prevara; Grk me je osleparil.

Justinijan je pogledal še enkrat na pergament. Morda se je zmotil. To bo drug trgovec istega imena. Ne, ne moti se; jasno je naslovljeno: posestnik vile, lastnik pristanišča, v prečni ulici od Osrednje ceste. On je, znani Epafrodit! Spodaj je opazka. Pisana je z drobno pisavo. Justinijan se je moral nagniti k svetilniku, da je mogel prebrati. »Epafroditova izjava«, je naslovil kvestor opazko.

»Če bi imel cele gore svile, bi je nikdar krpice ne prodal vsemogočnemu despotu —« Upravda je grozno namrščil obrvi. »Njemu Epafrodit ni prodajal doslej, ne prodaja v bodoče.«

Despot je krčevito stisnil pergament in izrekel glasno: »Imaš prav, dobro si povedal, ne boš prodajal, zakaj despot ti — vzame. Upravda ti vzame, predrznež!« Nato je bral dalje. »Despotu zvesti hlapec — o tem pričajo caričin prstan, despotov pergament in še kaj drugega, kar je moja last —, Epafrodit despotu samo poklanja in je srečen, če doseže z revnim darom, da za trenutek obsije žarek radosti lice največjega despota vseh vekov.«

Car ni izpustil pergamenta iz rok. Lice se mu ni zjasnilo. »Kaj je to? Grška prevara ali vdana zvestoba? Zares, trošil je mnogo, prispeval v hipodromu, v vojski, a svile je vendar imel, neizmerno imel. Če me je ukanil? Graeca fides.* Despojni povem, modrejša je od mene.«

Roka mu je segla po novih aktih.

* Grška zvitost

ZA GOSPODINJO IN DOM

Mleka je treba mnogo uživati

Različne statistike navajajo, da ljudje še vedno ne posvečajo dovolj pozornosti mlečni prehrani. Prav zaradi tega ni odveč, da vedno znova spet pišemo o hranilni vrednosti mleka, ki je neprecenljiva, saj vsebuje kar pravo abecedo različnih za organizem prepotrebnih hranilnih snovi, zlasti pa vitaminov in rudninskih snovi.

A-vitamin, B-vitamin, C-antiskorbutni vitamin, D-antirahitični vitamin, E-antisterilni vitamin, F-vitamin za kožo, G-galaktosa, H-vitamin, I-islolencin, življenisko važna beljakovina, J-iod, ki je življenisko važen mineral, K-koagulaciiski vitamin, L-Lencin in Lysin, važni beljakovini, M-Methionin, važna beljakovina, N-Nicotin, kisli amid, sestavni del vitamina B, O-znanstveni znak za kisik, P-Phenzalamin — beljakovina, R-Riboflavin, sestavni del vitamina B, S-Sacharid, mlečni sladkor, T-Tryptoplan, sestavni del beljakovine, U-Ultraviolet, aktivator pravitamina, V-voda, Z-zmesi, ki še niso raziskane, Ž-železo, katerega je v 1 litru mleka 0.0002 gr.

Že iz vsega naštetega je jasno razvidno, da vsebuje mleko celo vrsto različnih snovi, kar jasno govori o velikanski vrednosti mleka za človeški organizem. Razen teh snovi, ki smo jih našteli, so še druge snovi, ki jih prejmemo s hrano in so neobhodno potrebne. Popolna snov, v kateri najdemo res najraznoličneiše hranilne snovi, je mleko, ki je za ljudi vseh starostnih stopenj res popolna hrana. Dojenček črpa le iz mleka vso tisto hrano, ki mu omogoči rast mišic, živčnega, kostnega in drugega tkiva. Beljakovina, ki je v mleku, ima od vseh beljakovin najvišjo biološko vrednost. Razen beljakovin vsebuje mleko tudi veliko količino maščob.

V tesni zvezi z beljakovinami v mleku je kalcij, ki je skupaj s fosforjem važen gradbeni material za kosti in zobe. Harmonična zgradba mleka je dokazana tudi s tem, ker vsebuje mnoge vitamine, med drugimi tudi vitamin D, katerega pomanjkanje povzroča angleško bolezen ali rahitis. Severnjaki, prebivalci Grönlandije, Aljaske, Norveške in drugih pokrajin, dobijo ta vitamin v ribjih jetrih (pri nas ga dobimo v ribjem olju). Važnejša od jeter je dovoljna oskrba z mlekom. V tem pogledu so Islandci najbolj napredni, saj je izračunano, da znaša letna poraba mleka na eno osebo 400 litrov. Statistično se da dokazati, da je umrljivost dojenčkov manjša prav v deželah z veliko uporabo mleka. Najmanjši odstotek umrljivosti dojenčkov je na Švedskem, Finskem, Norveškem, Danskem, v Holandiji, Angliji in Švici. Tudi Kanada in Avstralija ne zaostajata. Ta znižani odstotek umrljivosti si razlagamo tako, da dobra oskrba matere s hranilnimi snovmi nudi že v času nosečnosti otroku vse tisto, kar potrebuje organizem v borbi proti različnim boleznim.

Mleko je torej najbogatejši vir hranilnih snovi. V enem litru mleka je toliko vitamina B2, vitamina A in še nekaterih drugih vitaminov, da je s tem dnevna potreba krita. Tudi apnenca je v mleku toliko, kolikor ga ne najdemo v nobeni drugi hranilni snovi.

Razen beljakovin in drugih rudninskih snovi in vitaminov potrebuje človeški organizem še maščobe in ogljikove hidrate, ki pa jih prav tako vsebuje mleko.

V mleku je maščoba razpršena v obliki kapljic, kar lepo vidimo pri kuhanem mleku. V taki obliki je maščoba lahko prebavljiva, posebno za tiste, ki težko prenašajo mastno hrano.

Iz vsega naštetega je torej možno sklepati, da je mleko skoraj univerzalno hranivo, ki ga je treba mnogo uporabljati, se pravi dati mu v gospodinjstvu prvo mesto. Mleko uporabljamo lahko tudi namesto različnih drugih pijač, ki so včasih tudi zelo drage, medtem ko je mleko razmeroma poceni. Mleko lahko uživamo v različnih oblikah — kislo mleko, jogurt, sladko kuhano ali surovo mleko ipd. Poslužimo se torej čimveč mleka in ne iščimo različnih snovi v tabletah, ker v mleku so naravne in zato ne morejo škoditi, marveč so izredno koristne.

Otrok naj hodi zgodaj spat

Pri otrocih moramo paziti, da se ne razvadijo in da hodijo zvečer zgodaj v posteljo. Da bodo mirno in dobro spali pa je odvisno od pravilne prehrane in pravline nege. Če je otrok siten, je skoraj vedno iskati vzrok v njegovi neprespanosti.

Pravilno je, če otroku damo večerjo že okoli šestih, in to črn kruh z medom ali mlečen zdrob, mlečen riž ali mlečno kašo. Pa tudi črn kruh z maslom ali kakaom mu dobro de. Nikoli pa ne smemo dati otroku za večerjo postanih jedi, na primer ostankov od kosila, niti ne jajčka, ker bi sicer nemirno spal. Lahko pa seveda dobi krompir v oblicah, sveže skuhan, rezance in podobno lahko hrano. Toda tudi te ne preveč. Po večerji naj opravi tudi svojo veliko potrebo, kajti zelo važno je, da ima otrok za to določeno uro, najbolje je zvečer, da mirno spi. Preden ga spravimo v posteljo, ga še temeljito umijemo, sam pa naj si očisti tudi zobe. Tako negovan otrok ob sedmih, ko leže v posteljo, mirno zaspi in neprekinjeno spi do sedmih zjutraj.

Otrokov zajtrk zjutraj naj bo obilen, ker se otrok zbudi dobre volje in lačen. Rad poje žgance z mlekom in jabolko ali pa mehko kuhan jajček z belo kavo ali košček sira in šunko s čajem in limono. Štiriletni otroci pa pred kosilom še po eno uro spijo. Pet let star otrok pred kosilom ne spi več, vendar pa je dobro, da nekaj časa leži. Leži pa naj na vsak način po kosilu in zaspi, da se spočije od divjih iger. Med zajtrkom damo otrokom le nekaj keksov in sadja.

Predvsem važno je tudi za poznejšo dobo, da tudi šolski otrok hodi zgodaj spat. Večerja šolskega otorka naj bo tudi že ob šestih. Dopoldne bo v šoli pazljivejši, če bo prespan in dobre volje. Lahko se bo učil. Otroka pa nikoli ne smemo preobremeniti z učenjem raznih instrumentov ali tujih jezikov, ker bi to slabilo njegove moči za delo.

Če bomo otroka negovali po teh navodilih, bo zdrav in se dobro razvijal.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Zastrupitve s hrano

Zastrupitve s hrano so veliko pogostejše, kot jih javnost beleži ali statistika navaja. Veliko nevarnejše so, kakor običajno sodijo, in ne zaključujejo se vedno s kratkotrajnimi driskami, prehodnimi želodčnimi krči, z nekajkratnim bruhanjem in neopazno vročino. So tudi hujše, nevarnejše in celo smrtno nevarne zastrupitve. Že čez nekaj ur izmučijo človeka tako, da potrebuje več kot deset dni, da okreva. Kljub temu pa se večina zastrupljenih niti na zdravnika ne obrne.

Povzročitelji zastrupitve so klice, ki jih nahajamo v hrani. Živila se okužijo pri obiranju, prevozu in predelavi. Vzemimo za primer mleko, najobčutljivejše in najbolj razširjeno živilo. Okužba je možna že pri nečistem kravjem vimenu. Razen tega pride do nje od umazanih rok tistega, ki molze, od zraka v hlevu in prahu, nečistega vedra, pa vse do posode za prevoz in do kuhanja v nečisti posodi.

Da bi se kužne klice razvile, so potrebni določeni pogoji, med drugim vlaga, toplota in določen čas. Klice so živa bitja in da bi se lahko množile, je potrebna hrana. Naša najplemenitejša in najboljša živila so prav tako dobra hrana tudi za klice, zlasti če so mehka ali napol tekoča. Pri tem mislimo predvsem na mleko in mlečne izdelke, zlasti še na smetano, na postane jedi, kuhano meso, klobase, paštete in druge mesne izdelke.

Bolj poredko se okuži kruh, če ni vlažen, če je na čistem in zavit, prav tako dobro skuhano ali pečeno meso, če je sveže, jetra, maščobe, kuhano sočivje in konzerve, če so dobro sterilizirane.

Da bi se klice razvile, potrebujejo vlago. Zato se hrana, ki vsebuje manj kot 10 % vlage, ne pokvari in tudi težko okuži. Mleko na primer ima blizu 90 % vode, meso 70 %, sadje nad 90 % vode in prav zaradi tega so ta živila zelo prikladna za razvoj klic. Klice se najbolj uspešno množijo pri temperaturi, ki odgovarja temperaturi človeškega telesa, torej pri temperaturi okoli 37 stopinj Celzija. Visoka temperatura okrog 100 stopinj in več klice uniči. Nizke temperature tudi pod nič stopinj Celzija klic ne uničijo, marveč zavirajo njihov razvoj in njihovo škodljivost. Zato je v hladilnikih možno obdržati različna živila samo nekaj časa, ne pa za neomejen čas.

Klice potrebujejo tudi nekaj časa za razvoj. Ne smemo pozabiti, da se v določenem času iz ene same klice lahko razvije nešteto človeškemu zdravju škodljivih klic, na primer se razvije iz ene klice v sedmih urah pri ugodnih pogojih — vlagi, pravi temperaturi — okoli dva milijona klic. Pri množičnih zastrupitvah z isto okuženo hrano najhuje zbolijo tisti, ki so zadnji zaužili zastrupljeno živilo, to pač zato, ker so se medtem klice močneje razmnožile in pri tem razvoju izločile mnogo strupa. Za človeški organizem je namreč škodljiv strup, ki ga klice izločajo.

Zastrupitve z živili preprečimo s tem, da odstranimo vse navedene vzroke, ki omogočajo razvoj klic. Pri tem ne smemo pozabiti, da živila v večini primerov okuži tisti, ki z njimi ravna, in sicer v glavnem zato, ker ima umazane roke.

Če pa imamo kdaj to nesrečo, da se zastrupimo s katerim koli živilom, pa čeprav je zastrupitev lažjega značaja, ne odlašajmo preveč in pojdimo k zdravniku, ker nikdar ne vemo, kako se bo bolezen razvila in kakšne bodo posledice bolezni.

Vtem ko je Upravda delal v pozni noči, tudi despojna ni spala. Na baržunastem blazinjaku je sedela, ogrnjena s plaščem dvornih stražarjev. Oglavnica je bila potisnjena na hrbet, da so se videli bujni lasje, ki jih je imela spete s tankim zlatim obročkom kakor z majhnim diademom*; v njem so se iskrili dragulji. Na vitkem jonskem stebriču iz hrizopasa je držala bronasta bakantinja** peščeno uro namesto vinskega grozda. Teodora je bila zaverovana v tanko peščeno nit, ki je tekla skozi drobno grlo v stekleni uri. Krog lepih ustnic ji je ležalo nekaj krvniškega. Tudi poteze na licu so razodevale divjo dušo.

Pred njenimi vrati, zaslonjenimi s težko zaveso, od katere so visele dragocene zlate robice, je ždel skljućen na tleh evnuh Spiridion. Šilasto brado je tiščal med suhi koleni in buljil v mrak. Večkrat se je že vščipnil v stegno, ker ga je zmagoval spanec, in v mislih klel Teodoro, da je ni tako dolgo.

Teodori pa se ni mudilo. Pripravljala se je na slast, katero bo nocoj okusilo njeno srce. Hči medvedarja se je strastno veselila vsakega maščevanja. Dostikrat je bila že ponižana, ko se je še potepala po cirkusu. Često jo je sunil od sebe gladiator, ki je ljubil drugo, a njo preziral. Tedaj je vselej težko čakala, da so se začele igre. Na meti je čepela in gledala v areno. Kadar je zagledala, da je brizgnilo iz rane, da se je pesek pobarval z rdečo lužo in da je padel vznak tisti, ki jo je bil sunil od sebe, je vselej vztrepetala v brezkončni slasti. Majhne roke so se ji skrivile v prstih in rada bi bila zdrknila z mete in šla k umirajočemu gladiatorju ter mu zasadila nohte v pobledelo lice. In te divje narave, ki se je razvila v brlogih, med gladiatorji in igralci, ni uničila krona. Razodela se je vselej, kadar je bila žaljena, zaničevana. Takrat je vselej zakoprnela po maščevanju; trpljenja je hotela, ob mukah nesrečnikov se je želela nasititi. Vendar, odkar jo venča diadem, je nihče tako kruto ni žalil, kakor tisti, katerega je vzljubila, h kateremu je šla na dom, ona, despojna, kakor vlačuga. Zato rajši smrt kakor pa življenje brez maščevanja!

Teodora je potegnila oglavnico čez glavo in vstala. Obraz ji je gorel kakor človeku, ki se napravi na pot, da izvrši veliko delo.

Spiridion je šinil pokonci, ko so se zganila vrata, in je sledil despojni kakor senca. Tudi on je imel tak plašč in glavo si je zakril z oglavnico.

Hodila sta neslišno pod dolgimi arkadami, zavila na desno, zavila na levo, po stopnicah navzdol, ki so se čedalje bolj zoževale. Poslednje so bile vlažne in nepometene. Videle so se na njih črne lise kakor sledovi težko ranjenih. Nekajkrat sta postala pri bronastih vratcih, katera je evnuh ročno odklenil in odpahnil. Stopnic je zmanjkalo. Spiridion je udaril s pestjo na duri v steni. Za njimi se je oglasil hripavi ječar.

»Odpri!«

»Nikomur!«

»Sveta despojna trka.«

Hitro so zacvilila vrata in ječar je z izbuljenimi očmi gledal prišleca. Spiridion mu je pokazal na carico, ki je snela oglavnico, da se je v luči zablestel diadem. Ječar se je zgrudil na kolena.

»Odpri do Oriona!«

»Oriona, Iztoka —« je golčal ječar.

Z žeblja je snel težke ključe in odšel pred njima. Odprl je prva, odprl je druga vratca; a pred tretjimi je postal in si ni upal vtakniti ključa v ključavnico.

»Zrak je strašen, jasna despojna!«

»Odpri!« je viknila nepotrpežljivo.

Zapah je zaškripal, vratca so se odprla in skozi nje je buhnil zrak, smrdeč po vlagi in plesnobi.

»Daj mi luč — vidva stran!«

Evnuh je izročil plamenico s tresočo se roko despojni in pokorno odbežal z ječarjem.

Teodori so se svetile oči kakor dva plamena. Plašč je potisnila nazaj preko ramen in krepko stopila po šestih lesenih, sprhnelih stopnicah. Obstala je na vlažnih tleh. Obok je bil tako nizek, da je Teodora začutila na glavi vlažne kaplje, ki so jih sprožili od stropa njeni lasje.

Luč je razsvetlila gnusni prostor. Njene oči so iskale žrtve, da bi se napile slasti.

V kotu je slonel, v sami kratki tuniki, otvezen z verigo za vrat in priklenjen na jasli kakor žival — Iztok. Roke je imel na hrbtu vklenjene v debele spone, ki so bile prikovane z verigo na težek kamen. Iz jasli je gledalo nekaj puste zelenjave in obgrizeni kosi repe.

»Kako se zabavaš, magister peditum? Čestitam!«

Despoina je udarila v neklenski smeh.

Veriga na jaslih je zarožljala in se nategnila. Iztok je okrenil glavo, spoznal despojno in zaškripal z zobmi. Na glavi je imel še zlepljene lase od rane, ki so mu jo zadali ono noč, ko so ga na Teodorino povelje zgrabili in zvezali.

»Ali se še spominjaš, kako si pahnil iz naročja despojno, pliunil na njeno ljubezen in zakričal: Prešuštnica?«

Iztok ni odgovoril.

»Ali ti je pošla prevzetna sapa, barbar? Zdaj morda veš, kdo je despojna in kdo si ti, črv, pes barbarski!«

Iztoku so se skrčile mišice na rokah, težka veriga je zarožljala, molčal je.

(Nadaljevanje prihodnjič)

* Diadem = kronica, načelek

** Bakantinja = boginja vina

Jean Giraudoux:

Z A L A S

Kar sem živ, sem imel smolo. Prav v trenutku, ko sem se vračal iz objema žene Sherlocka Holmesa, sem srečal njenega moža. »Dober dan,« je rekel slavni detektiv; »greste z menoj večerjat? Saj vas že tri sto let nisem videl.«

Moj obraz je moral biti malce vznemirjen, zakaj Sherlock se je ljubeznivo nasmehnil: »Vem, zakaj gre, gospod namerava pravkar obiskati svojo prijateljico.«

Ako bi rekel ne, bi se zdelo, da imam skrivnost. Če bi pa rekel da, bi si mislil, da nočem iti z njim. Zato sem mu dejal, morda nekoliko zasoplo, da prijateljica lahko počaka. Če ne bom prišel ob osmih, pridem ob devetih, če ji pa to ne bo po volji, mi vdrugič sploh ni več treba priti. Namesto odgovora mi je Sherlock položil roko na ramo, me odsotno pogledal in dejal: »Nič ne pripovedujte, dragi moj, ujel sem vas. Pravkar prihajate s sestanka.«

Obletela me je kurja polt in lasje so se mi vzdignili.

Na srečo pa je dodal: »Dovolj je šale. Pojdite, zavila bova v kakšno restavracijo. Žal mi je, da vas ne morem povabiti na dom. Toda ne pričakujejo me in služkinja ima danes prosto.« Mislil sem, da sem rešen. Moj prijatelj je bil sicer pri juhi malce zamišljen, ampak to sem pripisoval kakšnemu profesionalnemu umoru. Potem pa se je s čevljem rahlo dotaknil mojega gležnja.

»Tu imam dokaz, neovrgljiv dokaz, da ste pravkar prišli s sestanka: na čevljih imate odpete gumbe. Ali so vas zalotili in flagranti, kar ni verjetno, zakaj kravato vam je mogla tako skrbno zavezati le ženska roka; ali pa je vaša prijateljica iz rodbine, kjer ne uporabljajo zapenjačev za čevlje — najbrž je Angležinja. (Kakor je znano, nosijo Angleži in Angležinje zgolj čevlje na trak.)

Zasmejal sem se malce prisiljeno. »Vsaka žena,« sem rekel kar tako mimogrede, »nosi lasnice in lasnica je prav tako dobra kakor zapenjač za gumbe.« — »Vaša prijateljica nima lasnice. Nemara veste, da so neke Angležinje ustanovile ligo zoper nošnjo lasnic. Sicer pa — ženske, ki nosijo lasuljo, ne potrebujejo lasnic. To moram vedeti, moja žena ima na primer tudi lasuljo.«

»Oh,« sem rekel. Očividno ga je veselilo, da me je lahko mučil. Razen tega sem se, tepec, usedel s hrbtom proti oknu in prepih mi je vlekel skozi kosti. Ko sem segel po žepni robec, mi je padel ven še en robček, lepo zložen, malce večji od lista in nekoliko manjši od moje dlani. Sherlock ga je položil na mizo in se zamislil... »To je ženski robček,« je naposled dejal in se nasmehnil. »Vi ste otrok. Z robcem se izdajate. Že iz časov Jaga in Othella je to kvečjemu še rekvizit za opereto, toda nočem biti indiskreten. Dovolite, da si ga ogledam?« — »Prosim,« sem rekel, »saj je čist.«

Tiho sem si požvižgaval, da bi zakril svojo razburjenost. Potem sem prenehal, ker je prav žvižganje izdajalo moj notranji nemir. Muho bi bil slišal brenčati po zraku. Sredi te tišine mi je razbijalo srce, kakor če motor prestaviš na četrto brzino. Sherlock je izpil kozarec bordeauxa pa še enega, nato pa položil kozarec na prt. »Mož te žene ne premeten in namazan.« Izpil sem dva velika kozarca vode, ker se mi je meglilo pred očmi. Sherlock je poduhal robček in mi ga pomolil pred nos. »Po čem diši?« je vprašal. Dišal je po »kongu«, a tako močno, da bi mogel imeti štirinajst dni starega kljunača na mojem krožniku za goloba. »Po čem bi neki mogel dišati,« sem mrmral.

Na srečo Sherlock Holmes nikoli ne čaka na odgovor. Njegova vprašanja so hkrati njegovi odgovori. »Zame ne diši po ničemer,« je naposled dejal, »ker sem vajen teh vrst parfumov. Utegnil bi biti na primer kongo, parfum moje žene.« Kdor ni nikoli ležal pred parnim valjem ali ni nikdar padel v stiskalnico, si ne more predstavljati vijaka, ki je trl moje srce. Sklonil sem se nad krožnik in poskušal jesti. Sherlock me je spet začel pazljivo opazovati. »Las,« je rekel. Pogledal sem v krožnik. »To ni las,« sem dejal, »najbrž bo nit.« Ni odgovoril, sklonil se je čez mizo in nekaj vzel z mojega ovratnika. S palcem in kazalcem mi je pridržal pred očmi zlat, svilen, nežen las, skratka enega izmed tistih las, ki so se malo prej pritiskali na moje prsi. »No,« je dejal, »kaj je to?« — »To,« sem rekel z malce stisnjenim glasom, čeprav bi moral moj odgovor zveneti neprisiljeno, »to je las, kakor ste pravkar rekli.«

Položil ga je na prt, na beli namizni prt. Izkoristil sem hladen prepih in zamišljenost svojega mučitelja in sem kihnil. Las se je vzdignil, se zavalovil kot kača, toda ostal je na svojem mestu. Prekleti. »Ponovite to,« je rekel Holmes, ki je očitno spregledal moj trik. To se mi ni zdelo kdo ve kaj dober dovtip. »Zdaj pa blagovolite kihniti vi,« sem mu odvrnil. Kihnil je, las se je privzdignil, vzvalovil (glej zgoraj). »To je las iz umetne kite, koren se lepi.« Las je spet padel in ležal pred nama stegnjen kakor mrlič. Zdaj se mi je zdel daljši od meseca brez denarja. Sherlock je spet izpraznil kozarec in vzel iz žepa lečo, čeprav sem mu pri priči znova nalil. »Da, to je las moje žene,« je rekel. Zatekel sem se k frazi. »Oh, gospa Sherlockova je preveč lepa. Laskate mi.« Sočutno me je pogledal. »Ubogi prijatelj,« je dejal, »tega ima že precej za seboj.«

Raje smrt kakor ta negotovost. Nisem se hotel dati kar tako poceni, zlasti ne pred radovednim natakarjem, ki nama je stregel in poslušal. Poslal sem ga proč, nato sem vstal, pogledal Sherlocku v oči in rekel: »Zdaj pa želim pojasnila.« Nasprotnik je vztrajal v svoji vzvišeni ironiji. »Kratko in malo,« je dejal, »pravkar ste se vračali s sestanka in ko ste me srečali, ste se vznemirili. Bilo vam je na tem, da bi ne poznal dame, ki vam je dala svoje srce. Gumbov na čevljih nimate v redu, ker... ker si jih niste zapeli. A to prav tistega dne, ko je naša služkinja prosta in je moja žena sama doma. Na vašem ovratniku najdem las iz njene najlepše lasulje, in zato...« Topo sem gledal predse. Čas se je ustavil, srce je razbijalo. »In zato,« je ponovno rekel Sherlock in me pogledal s takšnimi očmi, s kakršnimi gleda klopotača svojo žrtev, »zato... preračunajte to sami.« Preračunal sem. Sedel sem in v žepu iskal ročaj samokresa na dvanajst strelov: škoda, da sem ga bil pustil doma. »Zato...« je rekel Sherlock mrzlo, »priznajte mi, dragi prijatelj, ne zamerim vam. Prijatelj ste... moje služkinje.«

»Gospod natakar,« sem vzkliknil, »kje pa tičite, že celo uro vas kličem! Šampanjca!«

Antične anekdote

— Solona so vprašali: »Kaj so postave?« Odgovoril je: »Pajčevina, v katero se ujamejo majhne mušice, velike muhe pa skozi padejo.«

— Demostenu se je hotel tat opravičiti: »Nisem vedel, da so te stvari tvoje.« Demosten ga je zavrnil: »Menda pa si vedel, da niso tvoje.«

— Da bi preprečil nasilje, je Harondas izdal zakon, po katerem mora biti usmrčen vsakdo, ki pride oborožen v javno skupščino. Nekoč pa je Harondas po vrnitvi s poti pozabil odpasati meč in je tak stopil v skupščino. »Harondas je s svojim lastnim vedenjem razveljavil zakon!« je nekdo zavpil. »Prav,« je odgovoril zakonodajalec, »torej ga bom takoj spet uveljavil!« In si je zabodel meč v prsi. (Kaj če bi se tudi današnji zakonodajalci ravnali po tem načelu!)

Hasse Zetterstroem:

Bomanov PES

Pogrešamo: Rumenega, dolgodlakega psa, srednje velikega, s kratkim repom, pogrešamo od sobote zvečer. Kdor ga vrne, dobi dobro napitnino. Oddajte ga pri Bomanu na Brdu 82, vrata 7.

Bomanov pes je izginil. Vsi sosedje so si oddahnili in legli k počitku, da bi se po štirinajstih strahotnih nočeh končno naspali.

Bomanov pes je prišel vsak večer na ulico. Čisto mirno in tiho je prikorakal skozi hišna vrata, odšel s kratkim, umerjenim stopicanjem dalje in sedel pred hišo na rob pločnika. Ogledal si je cesto navzgor. Ogledal si je cesto navzdol. Potem je dvignil smrček v zrak in pričel s svojim pozdravnim tuljenjem. Čez deset minut je napravil odmor, ki je trajal trideset sekund, potem pa je pričel s svojim osemurnim večerno-nočnim tuljenjem.

Ravnatelj Axelson, ki stanuje v hiši nasproti, stopi k oknu, ga hrupno odpre in reče:

»Ta mrha že zopet pričenja!«

Potem stopi k telefonu in pokliče Bomanove. Nič se ne zgane. Bomanovih ni doma. Stotnik Fried, ki tudi stanuje nasproti, odpre obe svoji okni in postavi pred njiju mizo. Na tej mizi je metodično urejena zbirka v teku dneva zbranih predmetov: tu so kamni, kosi železa, zopet kamni, lesene palice, drva in zopet kamni...

Potem prične psa obmetavati. Nikoli ne zadene. Stotnik Fried zapre svoja okna in pokliče Bomanove. Nobenega odziva. Bomanovih ni doma.

Nasprotna hišna vrata se tiho odpro. Tajnik Lindgreen se prikaže izza njih. Zdi se, da se s težavo obvlada. Napoti se naravnost proti psu, ki sedi na pločniku in da bi žival premotil, opazuje z velikim zanimanjem nočno nebo. Vsi stojimo pri oknih in oprezujemo. Sedaj je oddaljen le še dva metra od psa. Krepkeje prime svojo palico in ko gre mimo mrcine, zamahne. Palica se razleti na tri kose. Rob pločnika ostane cel.

Ob devetih pride na ulico urednik. Obstoji pred svojimi hišnimi vrati in vsi stanovalci hišnega bloka visijo s polovico teles iz oken. Sedaj se mora nekaj zgoditi. Urednik si prižge cigareto in občuduje večerno nebo, odpihne prašek z rokava in se čisto mirno približuje psu. Obstane in potegne kos prepečenca iz žepa. »Ta je gotovo zastrupljen,« pravi knjigovodja v prvem nadstropju.

Bomanov pes si prepečenec ogleda, potem se odmakne za deset centimetrov in nadaljuje. Urednik počasi odstopi in premišljuje. Iz sosedne hiše se zasliši glas:

»Vzamte no kakšn kamen, pa ga udarte po buči!«

Urednik se skrivnostno nasmehne, sleče površnik in se znova približa psu. Ko je tik ob njem, vrže plašč preko psa. Gledalci zavriskajo. Pes teče s površnikom po cesti navzdol. Kmalu mu uspe, da se izmuzne iz desnega rokava, potem pa se vrne na svoje staro mesto in k svoji glasbi.

Mimo pride stara gospodična:

»No, zakaj le ta psiček tako laja? Psiček naj bo lepo tiho! Pridi, moj srček! Dobiš košček cukrčka! Pri, no pridi!«

Urednik stoji zdaj zopet ob svojem oknu. V roki ima dolgo vrv. Brž napravi zanko kot za laso, jo vrže in ujame staro damo. Občinstvo divja. Stara dama kriči, urednik pa jo potegne do zidu in reče:

»Kar pojdite lepo domov, milostljiva! Psa bomo že mi prevzeli!«

Prikaže se hišnik in osvobodi gospodično. Urednik potegne svojo vrv kvišku in jo vrže znova. Sedaj ujame psa. Zanka mu pade ravno okoli vratu. Urednik pritegne in nato odvleče psa štiri nadstropja visoko, ga spravi v sobo in zapre okno.

Stanovalec prvega nadstropja nasprotne hiše stopi na svoj balkon in izobesi zastavo. Stotnik Fried v tretjem nadstropju stopi k svojemu oknu, pozdravi s staro sabljo in zatuli:

»V imenu celokupne soseščine — prisrčna hvala!«

*

Bomanov pes je izginil. Kdor ga najde, dobi dobro napitnino.

MANKO GOLAR:

Vse dolge noči...

Vse dolge noči
v mir plava: čri, čri.
Od mraka do zore
med breze in bore,
čez grozdje se sklanja,
o sončecu sanja,
se z roso umiva,
nikoli ne sniva...
Vse dolge noči
v mir plava: čri, čri...
Se v rosah leskeče
in v vetru trepeče,
se zliva v poljane,
ki ždijo zaspane.
In v rožnate ajde
čri lije iz brajde.
Vse dolge noči
v mir plava: čri, čri...

Dve o knjigah

Žena generala Lefebra si je kupila palačo in se razgleduje po njej. V neki sobani so vzdolž sten same prazne police.

»Kaj pa je to?« vpraša generalica.

»Biblioteka.«

»Vanjo spravite knjige.«

»Oslarija! Jaz ne berem, moj mož ne bere — napravimo iz nje jedilno shrambo.«

*

Korzakov, ljubljenec Katarine Velike, je poklical knjigarnarja.

»Imeti hočem biblioteko!« je ukazal.

»In kakšne knjige?« je vprašal knjigarnar.

»Kaj sprašuješ, bedak?« se je razhudil Korzakov. »Natanko tako kot pri carici! Majhne knjige zgoraj, velike spodaj.«

Z A S M E H

Skromne želje

Neoženjen diplomat v Londonu je na vprašanje, kako mu je ugajal nedeljski obisk v imenitni letoviški hiši, odgovoril:

»Če bi bila juha tako topla kot vino in vino tako staro kot kokoš in kokoš tako mehka kot sobarica in sobarica tako voljna kot vojvodinja, bi mi bilo zelo všeč.«

Vestni uradnik

Uradnik, na čigar pisalni mizi stoji steklenica vina in kozarci, svojemu šefu, ki iznenada stopi v sobo:

»Saj gotovo nimate nič proti temu. Obhajam namreč 10-letnico zadnjega povišanja plače.«

Resnici na ljubo

»Zakaj so pa pazniki na tej razstavi tako silno dolgi in suhi?«

»Razstavni odbor je take nalašč izbral, da pride opitanost živine bolj do veljave.«

Hotelska novost

V nekem hotelu so vpeljali nov način zbujanja gostov, ki žele, da jih zbude ob določeni uri. Namesto zbijanja po vratih, ki moti spanje gostov v sosednih sobah, naj bi po novem stopila v sobo sobarica z zajtrkom na pladnju in obzirno zbudila gosta.

Vse je šlo ko po maslu, dokler ni eden izmed gostov doživel tole:

Ob določeni uri stopi v sobo sobarica z zajtrkom na pladnju. Isti trenutek pozvoni telefon.

»Prosim, poglejte, kdo kliče,« de zaspani gost sobarici.

Sobarica odloži pladenj, stopi k telefonu in de:

»Gospod še leži v postelji. Ali naj pride k telefonu?«

Odgovoril je samo krik. Gosta je namreč klicala njegova žena.

Poklicna sposobnost

»Vi bi torej radi dobili službo nočnega čuvaja v našem podjetju? Imate potrebne lastnosti?«

»Na vsak način. Predvsem imam izredno rahlo spanje.«

Bolezen pa taka

»Nekako slab si videti. Ali nisi zdrav?«

»Raje ne govorim. Jetra mi nagajajo, ledvice stavkajo, želodec se upira, noge mi otekajo in tudi jaz se ne počutim nič kaj dobro!«

SLOVENSKI vestnik

Stran 8 | Celovec, petek, 18. oktober 1957 | Štev. 42 (807)

Umetni satelit nadalje v središču pozornosti

Sovjetski umetni satelit »Sputnik« (slovensko: sopotnik, spremljevalec) že dva tedna kroži okoli Zemlje, ki jo je doslej obletel že 200-krat ter v tem času preletel okoli 9 milijonov kilometrov. Kakor on uspešno nadaljuje svojo pot, tako se nadaljujejo tudi razpravljanja o velikem uspehu, ki ga je s prvim korakom v vsemirje zabeležila sovjetska znanost. Sicer bi v nekaterih zahodnih državah še vedno radi prikazali ta podvig kot uspeh nemških znanstvenikov, vendar so sovjetski strokovnjaki zanikali vesti, po katerih naj bi bili v Sovjetski zvezi nemški znanstveniki zaposleni pri izdelavi satelitov. Poudarili so, da so pri izgradnji satelita in raket sodelovali samo sovjetski znanstveniki.

Medtem je bil med Ameriko in Sovjetsko zvezo tudi že sklenjen sporazum o zamenjavi informacij pri opazovanju umetnih satelitov, kar bo nedvomno koristilo nadaljnjemu razvoju znanosti zlasti na tem področju. Sovjetski znanstveniki so pripravljeni dati ameriškim in drugim zahodnim znanstvenikom na razpolago vsa poročila, ki jih dobivajo iz signalov s satelita.

Tudi vojaška plat tega problema kaže gotov popust napetosti in se ponavljajo mnenja, da se s poletom v vsemirje bliža čas, ko vojne na Zemlji ne bodo več zanimive. Trenutno pa zavzema vprašanje umetnih satelitov še bistven del razorožitvenih razgovorov in je prvi sekretar KP Sovjetske zveze Hruščev poudaril, da je Sovjetska zveza vsak čas pripravljena skleniti sporazum, ki bi bil sprejemljiv za obe strani in ki bi bil koristen za svetovni mir. »Zavzemamo se za miroljubno koeksistenco — je dejal — toda ne zato, ker smo slabi, in tudi ne zato, ker se bojimo imperialistov, temveč zato, ker bi nova vojna s sodobnimi vrstami orožja prinesla smrt mnogim milijonom ljudi.«

Zahodnonemški parlament se je sestal v Berlinu

Na volitvah dne 15. septembra izvoljeni zahodnonemški parlament se je sestal k prvi seji, in sicer v Berlinu, nekdanji nemški prestolnici. Ob tej priložnosti je ponovno izvoljeni predsednik parlamenta dr. Gerstenmaier poudaril kot glavno nalogo poslancev delo za zopetno združitev obeh nemških držav.

Volitev novega zveznega kanclerja je predvidena za prihodnji torek in je seveda že vnaprej jasno, da bo za šefa vlade spet izvoljen dr. Adenauer. Tudi njegova nova vlada bo v glavnem obsegala dosedanje člane državnega vodstva, iz česar sledi, da se v politiki Zahodne Nemčije tudi po zadnjih volitvah ne bo mnogo spremenilo.

Še vedno sramotni izgredi „belih divjakov" v ZDA

V Little Rocku, kjer je pred nedavnim prišlo do sramotnih izpadov pobesnelih »belih divjakov« nad črnci, kar je razumljivo izzvalo splošno zgražanje po vsem kulturnem svetu, se je položaj nekoliko umiril. Zato so v Washingtonu sklenili, da zmanjšajo število vojaštva, ki so ga morali v to mesto poslati v zaščito šolarjev-pripadnikov črne rase, katerim nahujskani belci niso dovolili vstopa v šolo.

Zato pa je rasna diskriminacija našla nove podvige v drugih krajih ameriškega juga. Tako so »kulturni« belci v Zahodni Virginiji v mestu Matoaka črnske otroke, ki so bili na poti v šolo, napadli s klici »Pobijte jih, proklete črnuhe!« ter jih neusmiljeno pretepli. Pri tem se dvomljivi junaki niti tega niso sramovali, da se znašajo nad slabotnimi otroci.

Član ameriškega predstavniškega doma Joe Pool pa je na izredni seji parlamenta države Texas celo predlagal, da bi črncem, ki služijo v ameriški vojski in so poročili žene bele rase, prepovedali prihod v državo Texas. Pri tem se je skliceval na neko ameriško vojaško edinico, ki jo nameravajo iz Zahodne Nemčije premestiti v Texas in v kateri služi tudi veliko število črncev. Poleg tega podpira ta »humani« poslanec tudi zahteve nekaterih prenapetežev po poostritvi zakonov o rasnem razlikovanju, čeprav so že sedanji tozadevni zakoni v posmeh načelom demokracije in človečanskih pravic ter v sramoto ljudem 20. stoletja.

Cirkus Rebernigg navdušuje z odličnim programom

Maja letos je bil cirkus Rebernigg za svoj odlični program nagrajen z zlato medaljo Cirkuškega festivala 1957. In prav s tem programom, ki je trenutno najboljši v Evropi, ta najstarejši avstrijski cirkus zdaj gostuje v Celovcu in daje predstave dnevno ob 15. in 20. uri. Zadnji dan gostovanja bo v nedeljo, 20. oktobra.

V vseh mestih, kjer cirkus Rebernigg gostuje, navdušuje publiko s svojim tokrat res odličnim programom, ki se bistveno razlikuje od lanskega. Prvi uspeh v Celovcu je cirkus dosegel že na premieri v torek, ko je navdušeno občinstvo z glasnim ploskanjem dalo izraza odobravanju.

Medtem ko izvajajo Berosiniji svoje akrobatske umetnije v parterju, nastopajo Alvanos — ali leteči ljudje — v zraku, visoko pod cirkuško kupolo. Občinstvu zastaja dih, ko leteča trojica izvaja vratolomne in za las točno preračunane dvojne salte, salto mortale z zavezanimi očmi. Višek njihove točke pa je tako imenovani fosforni salto. Vse luči ugasnejo, občinstvo gleda pod vrh šotora, kjer se svetijo fosforni prameni, všiti v majice akrobatov. Ti bleščeči fosforni prameni so edini signali za izvedbo drznih saltov v temi. Med občinstvom je vse tiho, vsem zastaja dih. Ko pa akrobati svoje precizne umetnije tudi v temi uspešno izvedejo, se posveti luč, ljudje si oddahnejo in navdušeno odobravajo res prvovrstne storitve.

Zmagovalec „Mednarodnega cirkuškega festivala narodov"

CIRKUS REBERNIGG

Najboljši evropski cirkuški program na Koroškem

V Celovcu do vključno nedelje, 20. oktobra. Predstave **dnevno ob 15. in 20. uri** na velesejmskem prostoru.

CELOVEC — KLAGENFURT, Messegelände — tel. 31-00

Cirkuška blagajna in živalski vrt sta odprta dnevno od 9. ure zjutraj dalje.

Program se odvija pestro in brez nepotrebnih premorov. Odličnim točkam živalskih dresur — levov, tigrov, medvedov, golobov, plemenitih konj in belega ponija — sledijo vratolomni in drzni nastopi akrobatov v zraku in na tleh. Predstavijo pa se tudi kavboji, ki veljajo za odlične metalce zank in še boljše strelce. In res presenečа publiko kavboj Karaltini z neverjetno strelsko spretnostjo, saj strelja v vseh mogočih položajih — a vedno zadene v črno.

Posebej omeniti se splača 3 brate in 2 sestri Berosini, ki so za svoje edinstvene in prvovrstne akrobatske sposobnosti prejeli na cirkuškem festivalu v Varšavi leta 1956 dve zlati medalji. Pri cirkusu Rebernigg mladi češki akrobati (stari od 9 do 19 let) nastopajo šele od 5. aprila dalje in so od takrat naprej prav gotovo v ponos podjetju.

V program so vpletene še točke: prvovrstni artisti na kolesih, plesalka na vrvi, žongler z žogami in krogi ter druge. Med spreminjanjem maneže pa ljudi zabavajo vedno priljubljeni klovni. Ves program spremlja Reberniggov orkester pod vodstvom Egona Rebernigga.

Vsak dan od 9. ure zjutraj je odprt tudi bogati živalski vrt, kjer vsak lahko spozna najrazličnejše živali iz vseh kontinentov.

Vstopnina je od 5 do 25 šilingov, za ogled živalskega vrta pa je treba plačati 2 šilinga. Cirkus je tudi kurjen.

Upokojenec išče primerno ženo v starosti do 60 let (tudi z otrokom) za zakon. Izvoljenka naj bi imela vsaj 6.000 šilingov gotovine. S poroko bom ženi zapisal kajžo v njeno ali pa otrokovo last. Prednost imajo žene iz velikovškega okraja. — Ponudbe na upravo lista.

Velika izbira sadnih drevesc, posebno sort, kakršnim slana ne škoduje ob času cvetenja.

Ing. Marko POLZER

Št. Vid v Podjuni — St. Veit im Jauntal.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00 20.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.02 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 18.00 Sami šlagerji — 19.05 Dober večer dragi poslušalci — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 19. oktober:

I. program: 5.35 Kmečka godba — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 14.30 Pozdrav nate — 17.10 Odlični izbor — 18.10 Za prijatelje zborovskega petja — 20.30 Pestri mozaik.

II. program: 11.00 Ljudski običaji — 12.03 Za avtomobiliste med potjo — 14.10 Oddaja za mladino — 16.00 Raziskovalci na obisku — 20.15 Utopija kontra ideologija — 21.00 Operetni koncert.

Nedelja, 20. oktober:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.20 S pesmijo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Nedeljski venček melodij — 11.00 Veselo petje — veselo igranje — 14.30 Pozdrav nate — 19.00 Nedeljska športna poročila — 20.15 „Dovolite, moje ime je Cox", kriminalne zgodbe v nadaljevanjih.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 8.15 Kaj je novega — 14.00 Poslušaj in znal boš — 16.00 Za ples — 20.00 Vi želite, mi igramo.

Ponedeljek, 21. oktober:

I. program: 5.35 Kmečka godba — 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Za uho in peto (slov.) — 15.35 Tako so bili naši stari vejeni — 16.00 Brali smo za vas — 16.45 Znanje za vse — 18.45 Za našo vas (slov.) — 19.15 Od plošče do plošče — 20.16 Srečanje pri Donauland.

II. program: 9.00 Naša radijska družina — 12.03 Za avtomobiliste med potjo — 18.50 Mladina in film — 20.00 Modri ponedeljek z glasbo.

Torek, 22. oktober:

I. program: 5.35 Alpski zvoki — 8.45 Sodobne medicinske raziskovalne metode — 14.00 Poročila, objave. Na poti proti gospodarskemu sistemu nove vrste (slov.) — 18.25 Radijska družina — 19.05 Veseli leksikon — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.16 Wagner: „Mojstri pevci nürnberški".

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 12.03 Za avtomobiliste med potjo — 18.00 Kar vas bi zanimalo — 20.35 Filmski magacin.

Sreda, 23. oktober:

I. program: 5.35 Alpski zvoki — 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Voščila (slov.) — 15.30 Mali ansambel — 16.00 Oddaja za žene — 16.45 Iz raziskovalnega dela naših univerz — 18.15 Pesmi in godba s Koroške — 18.45 Za ženo in družino (slov.) — 20.16 Teden lahke glasbe 1957.

II. program: 5.35 Dobro jutro! Dobro jutro! — 12.03 Za avtomobiliste med potjo — 18.10 Venček melodij — 19.30 Lepe pesmi — lepi običaji — 20.15 „Alkestis", slušna igra.

Četrtek, 24. oktober:

I. program: 5.35 Alpski zvoki — 8.45 Avstrijci v inozemstvu — 14.00 Poročila, objave. Iz koroške knjižne zakladnice (slov.) — 15.30 Mala parada zvezdnikov — 18.45 Oddaja za kmete — 19.00 Prilcesija dneva — 20.16 Koroška — Bavarska, zamenjavna oddaja.

II. program: 8.20 Godba na tekočem traku — 12.03 Za avtomobiliste med potjo — 13.30 Znameniti orkestri — 18.40 Mladina v poklicu — 19.45 Dan OZN — 20.15 Kalman: „Bajadera", opereta.

Petek, 25. oktober:

I. program: 5.35 Kmečka godba — 8.45 Koroška vas — 14.00 Poročila, objave. Zbori pojejo — 16.00 Lepa pesem — 16.45 Znanje za vse — 18.15 Mladina in gledališče — 18.25 O petju na Koroškem — 18.45 Dober večer ljuba dakle... (slov.) — 19.05 Oprimi se sreče — 20.20 „Zasebnik, po imenu Cicero", sluš. komedija.

II. program: 12.03 Za avtomobiliste med potjo — 16.15 Otroška ura — 19.30 Za ljubitelje gora — 20.30 Tisoč taktov glasbe.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

V ponedeljek, sredo in petek od 8.00 do 11.00 ure oddaja na valu 202,1 m in 98.9 mHz.

Sobota, 19. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Lepe melodije — znani napevi — 8.35 Godba na pihala — 10.10 50 minut simfoničnih plesov — 11.15 Sem fantič z zelenega Štajerja — 12.30 Kmečka univerza — 12.40 Vesela godala — 14.20 Zanimivosti — 14.35 Voščila — 15.40 S knjižnega trga — 17.30 Zveneči spomini — 18.15 Igra kmečka godba — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 20. oktober:

6.00 Jutranji pozdrav v domačem tonu — 9.10 Internacionalne koračnice — 10.10 Partizanske pesmi — 11.10 Za vsakega nekaj — 13.30 Za našo vas — 14.00 Voščila — 17.30 Kreft: Velika puntarija — 18.35 Slovenske pesmi od romantike do danes — 19.05 Zabavna glasba — 20.00 Uganite kje in kaj? — 21.00 Večerni operni spored.

Ponedeljek, 21. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Jutranji divertimento — 9.20 Alpski zvoki — 9.40 Znani ameriški valčki — 11.35 V narodnem tonu — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Poje gimnazijski zbor — 14.35 Voščila — 15.40 Iz domače književnosti — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.00 Mladinska oddaja — 20.00 S festivala v Salzburgu.

Torek, 22. oktober:

5.00 Dobro jutro! — 8.05 Veseli planšarji in Harijski bratje vam pojo in igrajo — 9.00 Zabavni mozaik — 10.10 Vesele polke in koračnice — 11.30 Za dom in žene — 11.45 Zvoki s Havajev — 12.00 Slovenske narodne — 12.30 Kmečka univerza — 14.35 Voščila — 15.40 Kitajska brez zidu — 18.00 Športni tednik — 20.00 Srbske zborovske skladbe poje zbor Radia Beograd.

Sreda, 23. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 30 minut ljubiteljem narodnih in domačih viž — 11.00 Stari znanec — Franc Sinatra — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Pesmi in plesi bratskih narodov — 14.35 Voščila — 15.40 Prežihov Voranc: „Baraba" — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 18.00 Kulturni pregled — 18.30 Ruske narodne — 20.00 Mozart: „Beg iz seraja" — opera v 3 dej.

Četrtek, 24. oktober:

5.00 Dobro jutro! — 8.05 Zbori „Svobod" pojo narodne in umetne pesmi — 9.00 Hammond-orglice in klavir — 10.10 Operetni potpuri — 11.45 Pesmi za naše male — 12.30 Kmečka univerza — 13.15 Novejše popevke Marie Lanze — 14.20 Zanimivosti — 14.35 Voščila — 16.00 Z našimi in inozemskimi solisti — 17.30 Znane a še vedno zaželjene melodije — 20.05 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 25. oktober:

5.00 Pisan glasbeni spored — 8.05 Jutranji divertimento — 10.10 Drobne skladbe velikih mojstrov — 11.00 Narodne pesmi raznih ljudstev — 11.30 Za dom in žene — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.15 Od arije do arije — 14.35 Voščila — 15.40 Legenda o planini Tan-Vin — 17.10 Od polke do calypsa — 18.50 Družinski pogovori — 20.00 Plesni orkester Radia Ljubljane.